

Uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2018 – 2020

Team Milieu gemeente Dalfsen
Augustus 2017

'The people who are crazy enough to think they
can change the world, are the ones who do.'
Steve Jobs

1	SAMENVATTING	4
2	VAN BELEID NAAR UITVOERING	7
2.1	Inleiding.....	7
2.2	Uitvoeringsprogramma.....	7
2.2.1	<i>Sturen en meten - DDI</i>	<i>7</i>
2.2.2	<i>Organisatie</i>	<i>9</i>
2.2.3	<i>Duurzame dorpen en lokale samenwerking gemeente.....</i>	<i>9</i>
2.2.4	<i>Interne samenwerking gemeente.....</i>	<i>12</i>
2.2.5	<i>Duurzame samenwerking in Dalfsen – wat gaan we veranderen?</i>	<i>13</i>
2.2.6	<i>Budget.....</i>	<i>16</i>
	BIJLAGE 1 UITVOERINGSPROGRAMMA 2018 – 2020 PROJECTENOVERZICHT	17
	BIJLAGE 2 UITVOERINGSPLANNEN PER JAAR.....	21
	BIJLAGE 3 PROJECTFORMATS	24

1 Samenvatting

Op 27 februari 2017 heeft de gemeenteraad de kaders voor het Dalfser duurzaamheidsbeleid vastgesteld in de Kadernota duurzaamheid 2017 – 2025. De verbeterdoelen en de concrete doelen uit de kadernota zijn uitgewerkt in een beleidsplan. In dit plan staat ook wat het kost om duurzaamheid uit te voeren volgens de gekozen koers. Het beleidsplan is op 18 april 2017 door de raad vastgesteld. Nu volgt de laatste stap: het uitvoeringsplan.

De ambitie om van Dalfsen een duurzaam leefbare gemeente te maken is vertaald naar twee hoofdstromen: een energiegerichte en een meer algemene lijn.

Voor de uitwerking zijn de vier verbeterdoelen uit de kader- en beleidsnota de basis.

Uitvoeringsprogramma

Het uitvoeringsprogramma zet de beleidslijn en bijbehorende doeluitwerking om in specifieke projecten. We werken tot 2025 met drie uitvoeringsplannen. Het eerste krijgt als looptijd 2018 – 2020 mee, daarna volgen tot en met 2025 nog twee uitvoeringsplannen.

Organisatie en samenwerking

Voor het behalen van de doelen werkt het team Milieu en Duurzaamheid van de gemeente Dalfsen samen met verschillende partners. Het team Milieu en Duurzaamheid (MD) heeft aan vertegenwoordigers van de duurzame dorpen en aan collega's binnen de gemeente gevraagd hoe zij met het team MD willen samenwerken.

De overeenkomsten uit de input van de duurzame dorpen en de gemeentelijke organisatie leiden tot de volgende concrete suggesties voor het team Milieu en Duurzaamheid:

1. Een periodieke nieuwsbrief/duurzaamheidsinventaris/kaart maken van de stand van zaken rond projecten en dat delen met de dorpen en de gemeentelijke organisatie*.
2. Informatiekanaal (tweerichtingen) duurzaamheid inrichten voor dorpen en gemeente. Mogelijk via Sharepoint te realiseren en/of in combinatie met 1.
3. Adviesrol voor deze partijen invullen en voor hen gemakkelijk vindbaar en benaderbaar zijn
4. Voor projecten uit het uitvoeringsplan steeds betrokken partners vanaf het begin erbij vragen
5. Communiceren over projecten. Resultaten breed zichtbaar maken.
6. Periodiek informeel 'op de koffie' bij de duurzame dorpen, om bij te praten, over projecten maar ook over (politieke) processen. Zorgen dat waar nodig betrokkenen uit andere beleidsvelden aansluiten.
7. Loslaten in vertrouwen. Dorpen via het projectbudget zelf keuzes laten maken, over projecten, maar ook over het aantrekken van specialisten en/of extra 'handjes'.
8. Bovenstaande stappen zien als dynamisch groeimodel. Er mee oefenen, fouten maken mag.

Een goed middel hiervoor is een 'beeldend uitvoeringsplan', een digitale kaart waarop de stand van zaken rond alle duurzaamheidsprojecten in de gemeente plus achtergrondinformatie voor iedereen te zien is. De informatie uit de projectformats uit bijlage 2 zijn de basis.

Budget

Voor de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid is bij de vaststelling van het beleidsplan incidenteel €195.000,- geraamd en €273.000,- structureel per jaar. Per doel is de verdeling als volgt:

		Minder energiegebruik		Meer duurzame energie		Lokale kracht		Meer circulair		Organisatie					
		Eenmalig	jaarlijks	Eenmalig	jaarlijks	Eenmalig	jaarlijks	Eenmalig	jaarlijks	Eenmalig	jaarlijks				
Project	Panden energie zuinig:			El. Duurz.	25			Kennis, netwerk	5	Herg. afval	0	0	Comm.		8
	-Duurz. Th.		15	Gasloos	0	0	Innov. + subs.	5	Lok. Prod.		15		Org./samen		8

	-Stim. maatr.		100	Voert .		15	Proj. DD		100	Asb.	15		werk		
	- Panden / voorz.	140		Laad p.	0	0	Fonds	PM							
	Bedr. WMB		2	Fiets	0	0									
				Duurz. opwek	15										
Subtotaal		140	117		40	15		PM	110		15	15			16
Totaal per doel		257			55			110 + PM			30				16
Totaal eenmalig								195 + PM							
Totaal jaarlijks								273							

Tabel "Budget" uit beleidsplan Duurzaamheid

In 2018 volgt een apart voorstel voor het opzetten van een revolverend duurzaamheidsfonds.

Missie:
Dalfsen nu en in de toekomst leefbaar

Ambitie:

Energie in balans

Koplopergemeente

Verbeter-doel:

Minder energiegebruik

Meer duurzame energie

Meer lokale kracht

Meer circulair

Gemeentelijke en maatschappelijke panden en woningen goed geïsoleerd (2025)

Gemeentelijk (2019) en maatschappelijk elektriciteitsverbruik (2020) duurzaam opgewekt

Kennis en netwerk beschikbaar voor lokale initiatieven

90% afval huishoudens en gemeente gerecycled in 2020

Bedrijven voldoen aan Wet Milieubeheer

Gemeentelijke panden (2025) en nieuwbouwplannen gasloos en energieneutraal

Regionale subsidie, innovatie en samenwerking ontsluiten

Stimuleren lokale productie en duurzame initiatieven

Concrete doelen

Alle gemeentelijke voertuigen op duurzame energie (2025)

Jaarlijks projectbudget voor lokale initiatieven

Asbestbeleid

Laadpalenbeleid vastgesteld (2018)

Fonds en/of garantie voor duurzame initiatieven

Regionaal en lokaal netwerk snelfietsvoorzieningen (2025)

Meer duurzame energieopwekking

Uitvoeringsprogramma

2 Van beleid naar uitvoering

2.1 Inleiding

Op 27 februari 2017 heeft de gemeenteraad de kaders voor het Dalfser duurzaamheidsbeleid vastgesteld in de Kadernota duurzaamheid 2017 – 2025. De verbeterdoelen en de concrete doelen uit de kadernota zijn uitgewerkt in het beleidsplan. In dit plan staat ook wat het kost om duurzaamheid uit te voeren volgens de gekozen koers.

De laatste stap is het opstellen van een uitvoeringsprogramma. We zetten de activiteiten tot 2020 weg in jaarschijven.

Jaarlijks rapporteert het college over de voortgang aan de gemeenteraad. Hiervoor is bij het beleidsplan de DDI geïntroduceerd, de Dalfser Duurzaamheidsindex (paragraaf 2.2.1). Via de reguliere bestuursrapportages is het financiële verloop te volgen.

2.2 Uitvoeringsprogramma

In het nieuwe beleidsproces van Dalfsen wordt een uitvoeringsplan als volgt omschreven:

Het uitvoeringsplan vormt voor het college het belangrijkste richtsnoer om gestelde doelen te gaan behalen. Dit bestaat dus vooral uit een overzicht van uit te voeren activiteiten en de middelen die daarmee gepaard gaan. Het college legt daarbij vast op welke wijze activiteiten bijdragen aan het behalen van doelen en effecten.

Uitvoeringsplannen worden vastgesteld door het college. De raad controleert immers in principe pas achteraf of gestelde doelen zijn behaald en stuurt niet op het detailniveau. Wel worden uitvoeringsplannen informeel of opiniërend besproken in de gemeenteraad, uit oogpunt van (maatschappelijk) draagvlak en bestuurlijke samenwerking.

Meestal is pas bij een uitvoeringsplan beter inzichtelijk of er voldoende financiële middelen beschikbaar zijn voor de uitvoering. In sommige gevallen kan dat betekenen dat een nieuw raadsvoorstel met kredietaanvraag moet worden opgesteld. Dat wil uiteraard niet zeggen dat de raad het uitvoeringsplan moet vaststellen (instemmen kan wel).

In het uitvoeringsprogramma duurzaamheid komen per jaarschijf de uit te voeren projecten. Ook staan er de flankerende acties in, die nodig zijn voor de uitvoer van projecten, maar niet rechtstreeks meetbaar zijn in hun bijdrage aan ambitie en verbeterdoelen. Denk hierbij aan een communicatieplan en het opzetten van een (project)organisatie.

Op dit moment geldt nog het Uitvoeringsprogramma 2016-2017 uit het vorige Meerjarenprogramma Duurzaamheid. De acties die vanuit dit programma doorlopen krijgen een plaats in het nieuwe uitvoeringsprogramma.

2.2.1 Sturen en meten - DDI

Zoals aangegeven in de inleiding in paragraaf 2.1 gaan we werken met een DDI, een Dalfser Duurzaamheidsindex, waarmee we onze doelen en resultaten in beeld brengen. Waar dat kan, gaan we Dalfsen vergelijken met andere gemeenten.

Dit maken we inzichtelijk door de stand van zaken jaarlijks via een stoplichtmodel met kleuren aan te geven. Onderwerpen die niet te benchmarken zijn, krijgen alleen een kleur in de kolom 'Op koers'.

DALFSER DUURZAAMHEIDSINDEX (JAAR XXXX)				
Verbeterdoel	Doelstelling	Indicator + bron	Op koers? (stoplichtmodel)	Positie t.o.v. andere gemeenten (stoplichtmodel)
Minder energiegebruik	Gemeentelijke en maatschappelijke panden en woningen goed geïsoleerd (2025)	-Energie labels + verfijningen (provincie) -Cijfers monitor gemeentelijke gebouwen		
	Bedrijven voldoen aan Wet Milieubeheer	-Energieverbruik bedrijven (Klimaatmonitor) -Verantwoording Omgevingsdienst		
Meer duurzame energie	Gemeentelijk en maatschappelijk elektriciteitsverbruik duurzaam opgewekt	-aantal gerealiseerde energieprojecten -hoeveelheid zelf opgewekte duurzame energie via energierekening		
	Gemeentelijke panden en nieuwbouwplannen gasloos en energieneutraal	-monitoringssystematiek uit beleidsplan gemeentelijke gebouwen -aantal afkoppelingen van het gasnet		
	Alle gemeentelijke voertuigen op duurzame energie	-Gereden kilometers GTL -Gereden kilometers elektrisch		
	Laadpalenbeleid	-Vaststelling eigen beleid -Gebruik via gegevens laadpalen (marktpartij)		
	Regionaal en lokaal netwerk snelfietsvoorzieningen	S.v.z. routes in Meerjarenprogramma Fiets (kaart)		
	Duurzame opwek	-Aantallen initiatieven in ontwikkeling -Aangepaste en/of opgestelde regels		
Meer lokale kracht	Kennis en netwerk beschikbaar voor lokale initiatieven	Voortgangsbesprekingen duurzame dorpen		
	Regionale subsidie, innovatie en subsidie ontsluiten	-Jaarverslagen (gemeente en DD's)		
	Jaarlijks projectbudget voor lokale initiatieven	-Jaarplan en jaarverslagen duurzame dorpen		
	Fonds en/of garantie voor duurzame initiatieven	-Verslagen fondsbeheer		
Meer circulair	90% Afval huishoudens en gemeente gerecycled (2020)	-kwartaalpresentaties uit afvalbeleidsplan		
	Stimuleren lokale productie en duurzame initiatieven	-Aantal opgestelde overzichten afvalstromen -Aantal bijeenkomsten/voorbeelden		
	Asbest	-Plan van aanpak asbest		

De DDI is onderdeel van het vastgestelde beleidsplan Duurzaamheid.

Via de reguliere bestuursrapportages is het financiële verloop van de duurzaamheidsprojecten te volgen.

2.2.2 **Organisatie**

Bij het bespreken van kader- en beleidsnota heeft het Dalfser gemeentebestuur laten zien veel waarde te hechten aan participatie, draagvlak en samenwerking met partijen buiten het gemeentehuis. De rol van de overheid verandert en Dalfsen wil hier graag mee experimenteren. Het opzetten van een Duurzaam Dorp in elke kern van de gemeente (vanuit het voorgaande Meerjarenprogramma Duurzaamheid) is hiervoor een belangrijke opmaat geweest. Daarnaast is de status van het thema duurzaamheid de afgelopen jaren enorm gegroeid. Voldoende redenen om voor het onderhavige uitvoeringsplan veel energie te steken in het ophalen van wensen en behoeften rond organisatie en (voortzetting van) samenwerking.

Team Milieu en Duurzaamheid

Het team Milieu en Duurzaamheid beschikt op dit moment over 2,6 FTE en heeft naast duurzaamheid ook milieutaken op het gebied van bodem, afval en handhaving. De nieuwe beleidskoers zal meer inzet op duurzaamheid vragen dan de afgelopen jaren.

Afstudeeropdracht – samenwerking met Duurzame Dorpen

Dalfsen staat open voor nieuwe vormen van samenwerking met partners. In 2017 is een afstudeeropdracht voor onze gemeente gemaakt, waarin onder andere de samenwerking met de duurzame dorpen geëvalueerd is. De aanbevelingen uit dit rapport zijn een belangrijke onderlegger voor de organisatie van het uitvoeringsprogramma Duurzaamheid.

2.2.3 **Duurzame dorpen en lokale samenwerking gemeente**

Op 18 juli 2017 hebben Duurzame dorpen en team Milieu van de gemeente de samenwerking in de uitvoeringsfase besproken. De volgende basis is geformuleerd:

Informeel ontmoeten en delen **Begrip** **Elkaar kennen**

Deze woorden staan symbool voor het intermenselijk contact. Het signaal van de dorpen op deze avond was dat duurzaam samenwerken voor hen gaat over persoonlijk contact en gelijkwaardigheid tussen alle deelnemers. Elkaar kennen, elkaar als mens ontmoeten, dat helpt om tot begrip te kunnen komen, bijvoorbeeld voor elkaars werkwijzen, behoeften en drijfveren. Bestuurlijk en ambtelijk. Dat begrip voor en inzicht in elkaar is zowel bij de dorpen als bij de gemeente een behoefte, die in de periode voorafgaand aan dit uitvoeringsplan onvoldoende ingevuld is.

Het menselijke aspect raakt ondergesneeuwd wanneer een gemeente samenwerking probeert te vangen in overlegstructuren, participatieladders en vergadertechnieken. Deze avond heeft daarom geen ‘technische’ afspraken op dat vlak opgeleverd, wel een kernwoord: flexibiliteit.

Deze conclusie past bij de aanbevelingen uit het rapport “Duurzame dorpen en de gemeente Dalfsen in balans” (afstudeerscriptie Ronald Danhuis, Milieukunde Saxion, juni 2017)

Uit deze analyse is gebleken dat de duurzame dorpen willen participeren en samen beschikken over de juiste competenties, breed georiënteerd zijn, gemeenschapsgevoel hebben, het belang inzien van duurzaamheid en bij alle thema's betrokken willen zijn.

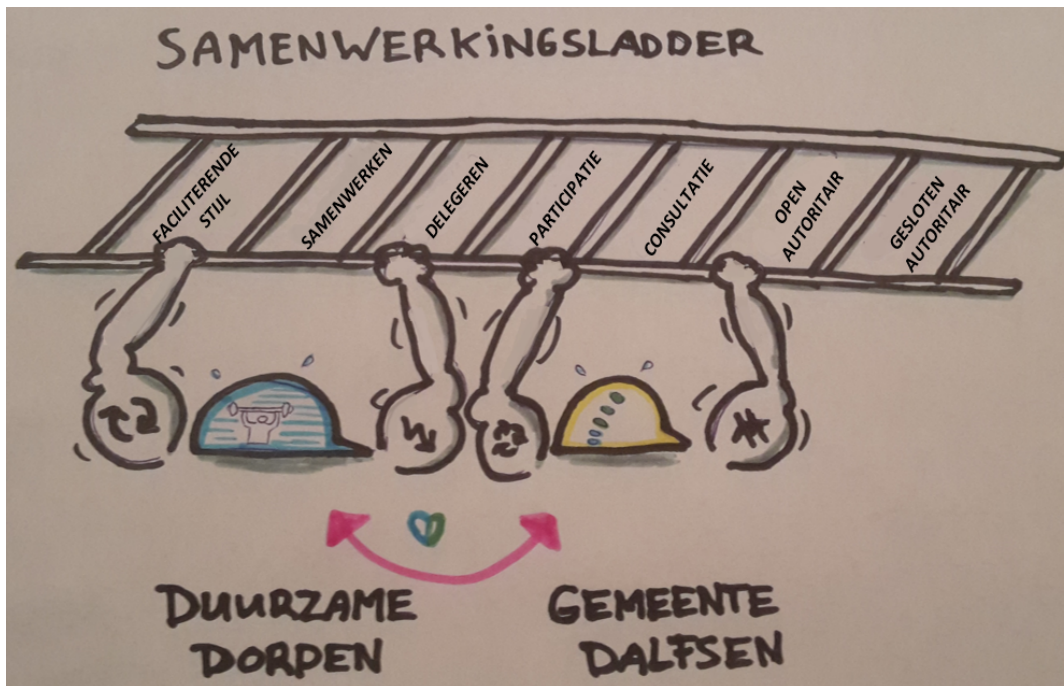
Verbeterpunten voor het huidige burgerparticipatieproces zijn:

- *het helder hebben van de wederzijdse rolverdeling en verantwoordelijkheid,*
- *het afstemmen met de duurzame dorpen wat de juiste participatievorm is,*
- *afstemmen met de duurzame dorpen hoe en wanneer wederzijds gecommuniceerd wordt*
- *wederzijds op een passende manier feedback geven over inhoudelijke en procesmatige stappen.*

“Kort en krachtig, simpele taal en als het niet in vijf minuten in het café is uit te leggen dan zijn we als beweging verkeerd bezig” (Duurzaam Hoonhorst)

Wensen en ideeën Duurzame dorpen:

- Extra 'handjes' voor het realiseren van projecten gewenst
- Dorpen willen zelf specialisme invliegen, in plaats van een participatiemakelaar vanuit de gemeente
- Er is behoefte aan een informatiekanaal waarop dorpen en gemeente elkaar snel en gemakkelijk kunnen bijpraten over projecten die ze onder handen hebben
- Geregeld een datum voor informeel ontmoeten pikken (dorpen, gemeentebestuur en –ambtenaren). Buiten het gemeentehuis afspreken.
- Het uitvoeringsplan moet dynamisch worden – tussentijdse aanpassingen blijven mogelijk
- Dorpen hebben voor hun websites behoefte aan een webmaster voor het actueel houden
- Er moet ruimte zijn om te oefenen met nieuwe manieren van samenwerken. Fouten maken mag.
- Een periodieke nieuwsbrief van de ambtenaren aan de dorpen, waarin de belangrijkste onderwerpen toegelicht worden.

Samenwerkingsladder Duurzame dorpen en gemeente
(Variant op participatieladder - <http://decentrale.regelgeving.overheid.nl>)

Bovenstaand model laat zien dat dorpen en gemeente beurtelings trekker en partner kunnen zijn. Wie trekker is en op welke manier waarop de trekker de partner laat participeren, wisselt per project.

2.2.4 **Interne samenwerking gemeente**

Op 29 juni heeft team MD collega's uit andere beleidsvelden uitgenodigd om te bespreken hoe duurzaamheid meer een integraal onderdeel wordt in hun werk. Deels wordt dit ingevuld via de duurzaamheidsparagraaf in college- en raadsstukken. Daarnaast zijn de volgende ideeën benoemd:

Aanbevelingen (uit de bijeenkomst) over het integreren van duurzaamheid

- Van toeval naar standaard
- Van achteraf naar de voorkant
- Van verstopte projecten/resultaten naar zichtbare

Behoeften:

- Definiëren duurzaamheid. In de breedte: ook aspect 'people'. Op projectniveau: materiaalkeuze e.d.
- Ruimte om te experimenteren. Fouten mogen maken
- Van elkaar leren
- Commitment bij management/directie/college

Werkwijze:

- Bij projecten: projectleider vraagt duurzaamheid bij startup
- Bij uitvoeringsplan duurzaamheid: team Milieu en Duurzaamheid vraagt betrokkenen erbij

Ideeën voor manier waarop:

- Duurzaamheidsinventaris: lijst met projecten in actie en stand van zaken laten zien/kaart
- Duurzaamheidsplatform/raad: groep met (beleids)collega's met affiniteit voor duurzaamheid, in te roepen bij vragen/dilemma's
- Duurzaamheidsplatform/raad ook extern instellen (duurzame dorpen en andere actoren)
- Adviesrol team Milieu

2.2.5 Duurzame samenwerking in Dalfsen – wat gaan we veranderen?

Woordveld interne- en externe samenwerking duurzaamheid

De overeenkomsten uit de input van de duurzame dorpen en de gemeentelijke organisatie leiden tot de volgende concrete opdrachten voor het team Milieu:

1. Een periodieke nieuwsbrief/duurzaamheidsinventaris/kaart maken van de stand van zaken rond projecten en dat delen met de dorpen en de gemeentelijke organisatie*.
2. Informatiekanaal (tweerichtingen) duurzaamheid inrichten voor dorpen en gemeente. Mogelijk via Sharepoint te realiseren en/of in combinatie met 1.
3. Adviesrol voor deze partijen invullen en voor hen gemakkelijk vindbaar en benaderbaar zijn
4. Voor projecten uit het uitvoeringsplan steeds betrokken partners vanaf het begin erbij vragen
5. Communiceren over projecten. Resultaten breed zichtbaar maken.
6. Periodiek informeel op de koffie bij de duurzame dorpen om bij te praten, over projecten maar ook over (politieke) processen. Zorgen dat waar nodig betrokkenen uit andere beleidsvelden aansluiten.
7. Loslaten in vertrouwen. Dorpen via het projectbudget zelf keuzes laten maken, over projecten, maar ook over het aantrekken van specialisten en/of extra 'handjes'.
8. Bovenstaande stappen zien als dynamisch groeimodel. Evalueren, ermee oefenen, fouten maken mag.

*Ad. 1 Nieuwsbrief/duurzaamheidsinventaris/kaart

Het in beeld brengen van de duurzaamheidsprojecten kan op een vergelijkbare manier gedaan worden als bij het beleidsplan 'Licht in de openbare ruimte'.

Elk project kan afzonderlijk aangeklikt worden op een kaart, waarna uitleg volgt en een doorverwijzing naar factsheets.

gemeente Dalfsen
Beleidsplan Licht in de Openbare Ruimte

Kaart | **Beleid** | Gebieden | Lichtbronnen | Thema's | Contact

Kaart in het midden plaatsen [Reset map](#)

Welkom in het Beleidsplan 'Licht in de Openbare Ruimte' van de gemeente Dalfsen.

Als u aan onze gemeente denkt, heeft u waarschijnlijk het beeld bij daglicht voor ogen. Wilt u weten hoe Dalfsen eruit ziet in de avond en de nacht? Voor een indruk van lichtbronnen in uw omgeving kunt u klikken op de icoontjes op de kaart hiernaast.

Onze visie voor de toekomst vindt u onder de knop **Beleid**. Een algemene introductie vindt u in **Bewust Verlichten**. U kunt meer lezen over de functie van licht, de impact op de omgeving en de keuzes van de diverse eigenaren van licht in de informatieve factsheets onder de knoppen **gebieden**, **lichtbronnen** en **thema's**.

© 2016 Licht & Donker Advies

openbare verlichting sportveld bedrijventerrein open stallen fietspad voetpad parkeerterrein paardenbak molen

Afbeelding beeldend beleidsplan "Licht in de openbare ruimte" – gemeente Dalfsen

Bedrijfsverlichting en molen

Bedrijven verlichten om verschillende redenen, zoals terreinverlichting om te kunnen werken, voor de veiligheid van goederen, voor promotie en decoratie.

Voorbeeld van de informatie na het aanklikken van een project uit het beeldend beleidsplan "Licht in de openbare ruimte" – gemeente Dalfsen

Regionale samenwerking

Vanaf 2012 werken we samen met Zwartewaterland, Steenwijkerland en Staphorst aan een energieneutrale regio binnen het programma Nieuwe Energie. De thema's waarop wordt samengewerkt zijn heel divers: energiebesparing en –opwekking in de bestaande bouw, monumenten en bij nieuwbouw, burgerparticipatie, energiebesparing bij bedrijven, asbest en duurzame energie en sluiten allen aan bij de speerpunten die de vier gemeenten bij hun duurzaamheidsbeleid hebben geformuleerd.

Het huidige samenwerkingsconvenant loopt af in 2017. Momenteel bekijken de partners of en hoe de samenwerking het best voortgezet kan worden.

In provinciaal verband vindt momenteel een heroriëntering van de bestaande ambtelijke- en bestuurlijke overlegstructuur plaats. De verse duurzaamheidskoers uit het programma Nieuwe Energie Overijssel (NEO) is aanleiding.

Voor het realiseren van de specifieke doelen voor opwek van duurzame energie is een samenwerkingsregio Zwolle in opzet. Daarnaast is er regionale samenwerking op met name het verduurzamen van woningen vanuit de VNG-ondersteuningsstructuur. Ommen-Hardenberg coördineert deze samenwerkingsvorm.

2.2.6 **Budget**

Onderstaande tabeluitsnede uit het vastgestelde beleidsplan geeft een inschatting van de kosten die voor de projectdoelen jaarlijks nodig zijn en van de eenmalige kosten, gedurende de looptijd van het uitvoeringsprogramma 2018 – 2020.

Project	Minder energiegebruik		Meer duurzame energie		Lokale kracht		Meer circulair		Organisatie					
	eenmalig	jaarlijks	eenmalig	jaarlijks	eenmalig	jaarlijks	eenmalig	jaarlijks	eenmalig	jaarlijks				
Panden energie zuinig:			El. Duurz.	25		Kennis, netwerk		5	Herg. afval	0	0	Com. m.		8
-Duurz. Th.		15	Gasloos	0	0	Innov. + subs.		5	Lok. Prod.		15	Org./ samenwerk		8
-Stim. maatr.		100	Voert.		15	Proj. DD		100	Asb.	15				
- Panden / voorz.	140		Laadp.	0	0	Fonds	PM							
Bedr. WMB		2	Fiets	0	0									
			Duurz. opwek	15										
Totaal	140	117		40	15		PM	110		15	15			16

Tabel "Budget" uit beleidsplan Duurzaamheid – april 2017

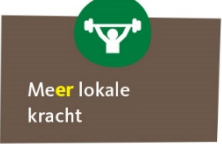

Projecten die al vanuit andere beleidsplannen worden gefinancierd zijn niet meegerekend.

De PM-post is die van het revolverende duurzaamheidsfonds. De bijbehorende budgetaanvraag komt in 2018 apart terug in de raad.

Deze budgetinschatting volgt zoals gezegd uit het vastgestelde beleidsplan. De raad stelt bij de begrotingsbesprekingen in het najaar van 2017 een definitief bedrag beschikbaar.

Bijlage 1 Uitvoeringsprogramma 2018 – 2020 Projectenoverzicht

Projectenoverzicht uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2018-2020					
Thema	Doeluitwerking	Projecten	Beoogd resultaat	Samenwerking met	Looptijd
 <p>Minder energiegebruik</p>	 <p>Gemeentelijke en maatschappelijke panden en woningen goed geïsoleerd (2025)</p>	Gemeentelijke panden goed geïsoleerd	Naar energiezuinig (tenminste label B)	Energieleveranciers	2018 en verder
		Woningen goed geïsoleerd	Woningeigenaren weten hoe hun pand te verduurzamen is	Duurzame dorpen Asbestbeleid Woningeigenaren Vechthorst en de Veste Combinatie met innovatieve aanpak energieneutraal Provincie/regio Ministerie BZK/VNG	2018 en verder
		Maatschappelijk vastgoed goed geïsoleerd	Het is duidelijk welke stappen nodig zijn richting energiezuinig, op welke termijn, wat het kost en hoe de rolverdeling is tussen eigenaar en gemeente.	Eigenaren/beheerders maatschappelijke panden	2019 e.v.
		Wet- en regelgeving energiebesparing	Energiebesparing makkelijker maken en/of bevoordelen	Regio/provincie/VNG	2019
		Communicatie energiebesparing	Blijvende aandacht voor energiebesparing	Regionale/landelijke campagnes EnergieLoket	2018 e.v.
		 <p>Bedrijven voldoen aan Wet Milieubeheer</p>	Energiebesparing bij bedrijven	Energiebesparing bij bedrijven	-Bedrijven -Omgevingsdienst -Energieleverancier -Regiogemeenten
 <p>Meer duurzame energie</p>	 <p>Gemeentelijk (2019) en maatschappelijk elektriciteitsverbruik (2020) duurzaam opgewekt</p>	Groene stroom gemeente	Inkoop groene stroom		2017-2018
		Onderzoek mogelijkheden lokale duurzame elektriciteitsopwekking (Zie onder verbeterdoel 'Meer duurzame energieopwekking')	Opwek groene stroom	Duurzame dorpen	2018

		Groene stroom maatschappelijke panden	Inkoop groene stroom	Eigenaren	2019-2020
		Koppelen aan meerjarenprogramma onderhoud gemeentelijke panden	Gasloos en energieneutraal	Eenheid OR	2019
		Voorwaarden voor gasloze inbreidingslocaties uitwerken	Gasloze inbreidingslocaties	Eenheid RO	2017
		Duurzame brandstofkeuze gemeentelijke voertuigen	Duurzame kilometers	OR Buitendienst	2020
		Medewerkers stimuleren duurzaam vervoer te kiezen	Duurzame kilometers	Interne organisatie	2018 e.v.
		Laadpalenbeleid	Duurzame kilometers	Team Verkeer/GVVP	2017-2018
		Fietsvoorzieningen	Minder uitstoot door uitlaatgassen	Team Verkeer/GVVP	2019 e.v.
		Onderzoek wind			2018
		Plan van aanpak zonneprojecten (uitgevoerd 2017)			2017
		Onderzoek participeren in duurzame opwek buiten de gemeente			2018
		Bepalen geschikte energiemix gemeente Dalfsen	Gerichte, uitnodigende visie op en aanpak van lokale initiatieven voor energieopwekking	Bevolking Lokale en regionale partners Leveranciers Ervaringen elders	2019
		Plan van aanpak regelgeving en draagvlak lokale opwek van duurzame energie			2018
		Analyse netwerken en kennis (koppeling met aanbevelingen uit hoofdstuk 2 uitvoeringsplan)	Inzicht en makkelijke toegang tot kennis en personen/organisaties	Lokale en regionale partners	2019

	 Regionale subsidie, innovatie en samenwerking ontsluiten	Signaleren en delen van subsidiekansen, innovaties en kansen	Jaarverslag - inzicht en makkelijke toegang tot (subsidie)kansen personen/organisaties	Lokale en regionale partners	2018 e.v.
	 Jaarlijks projectbudget voor lokale initiatieven	Projectbudget	Lokale duurzaamheidsprojecten efficiënt van de grond	Duurzame dorpen	2018
	 Fonds en/of garantie voor duurzame initiatieven	Uitwerken duurzaamheidsfonds en/of garantiekader	Lokale duurzaamheidsprojecten efficiënt van de grond	Duurzame dorpen	2018
 Meer circulair	 90% afval huishoudens en gemeente gerecycled in 2020	Uitvoering gemeentelijk afvalbeleid	Bestaand beleidsplan Afval	ROVA	2018 e.v.
	 Stimuleren lokale productie en duurzame initiatieven	Overzicht afvalstromen per bedrijfsterein	Meer hergebruik, lokale productie en duurzame initiatieven	Lokale bedrijven	2019
	 Asbestbeleid	Plan van aanpak asbest	Bestaand PVA Asbest	Regionale partners Eigenaren panden	2017 e.v.
	Communicatie	Communicatieplan en educatie (zie communicatieplan uit beleidsplan Duurzaamheid)	Partners kennen het duurzaamheidsbeleid en worden gestimuleerd mee te doen	Scholen Duurzame dorpen	2018 e.v.
Organisatie en communicatie					

	Organisatie	Uitwerking aanbevelingen interne- en externe partners (zie hoofdstuk 2 uitvoeringsplan)	Vlotte, efficiënte samenwerking	Duurzame dorpen Provincie Buurgemeenten Overige instanties	2018 e.v.
	Samenwerking	Regionale samenwerking	Vlotte, efficiënte samenwerking Toegang tot kennis en kansen	Lokale en regionale partners	2018 e.v.
Monitoring	DDI	Bijhouden indicatoren uit DDI	Inzicht in voortgang voor college en raad	Projectpartners	jaarlijks

Bijlage 2 uitvoeringsplannen per jaar

Uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2018	
Minder energiegebruik	
Gemeentelijke panden goed geïsoleerd	
Woningen goed geïsoleerd	
Communicatie energiebesparing	
Energiebesparing bij bedrijven	
Meer duurzame energie	
Groene stroom gemeente	
Onderzoek mogelijkheden lokale duurzame elektriciteitsopwekking	
Medewerkers stimuleren duurzaam vervoer te kiezen	
Laadpalenbeleid	
Onderzoek wind	
Onderzoek participeren in duurzame opwek buiten de gemeente	
Plan van aanpak regelgeving en draagvlak lokale opwek van duurzame energie	
Lokale kracht	
Signaleren en delen van subsidiekansen, innovaties en kansen	
Projectbudget	
Uitwerken duurzaamheidsfonds en/of garantiekader	
Circulair	
Uitvoering gemeentelijk afvalbeleid	
Plan van aanpak asbest	
Communicatie, monitoring en organisatie (doorlopend)	
Communicatieplan en educatie	
Uitwerking aanbevelingen interne- en externe partners (zie hoofdstuk 2 uitvoeringsplan)	
Regionale samenwerking	
Bijhouden indicatoren uit DDI	

Uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2019	
Minder energiegebruik	
Gemeentelijke panden goed geïsoleerd	
Woningen goed geïsoleerd	
Maatschappelijk vastgoed goed geïsoleerd	
Communicatie energiebesparing	
Wet- en regelgeving energiebesparing	
Energiebesparing bij bedrijven	
Meer duurzame energie	
Groene stroom maatschappelijke panden	
Gemeentelijke panden - koppelen aan meerjarenprogramma onderhoud	
Medewerkers stimuleren duurzaam vervoer te kiezen	
Fietsvoorzieningen	
Bepalen geschikte energiemix gemeente Dalfsen	
Lokale kracht	
Signaleren en delen van subsidiekansen, innovaties en kansen	
Analyse netwerken en kennis (koppeling met aanbevelingen uit hoofdstuk 2 uitvoeringsplan)	
Circulair	
Uitvoering gemeentelijk afvalbeleid	
Overzicht afvalstromen per bedrijfsterrein	
Plan van aanpak asbest	
Communicatie, monitoring en organisatie (doorlopend)	
Communicatieplan en educatie	
Uitwerking aanbevelingen interne- en externe partners (zie hoofdstuk 2 uitvoeringsplan)	
Regionale samenwerking	
Bijhouden indicatoren uit DDI	

Uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2020	
Minder energiegebruik	
Gemeentelijke panden goed geïsoleerd	
Woningen goed geïsoleerd	
Maatschappelijk vastgoed goed geïsoleerd	
Communicatie energiebesparing	
Energiebesparing bij bedrijven	
Meer duurzame energie	
Groene stroom maatschappelijke panden	
Duurzame brandstofkeuze gemeentelijke voertuigen	
Medewerkers stimuleren duurzaam vervoer te kiezen	
Fietsvoorzieningen	
Lokale kracht	
Signaleren en delen van subsidiekansen, innovaties en kansen	
Circulair	
Uitvoering gemeentelijk afvalbeleid	
Plan van aanpak asbest	
Communicatie, monitoring en organisatie (doorlopend)	
Communicatieplan en educatie	
Uitwerking aanbevelingen interne- en externe partners (zie hoofdstuk 2 uitvoeringsplan)	
Regionale samenwerking	
Bijhouden indicatoren uit DDI	

Bijlage 3 Projectformats

	Energiebesparing gemeentelijke panden
Naam projectleider	Team Milieu
Naam opdrachtgever	Wethouder Agricola
Naam portefeuillehouder	Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	De gemeente Dalfsen heeft de afgelopen jaren een deel van haar panden succesvol verduurzaamd. De overige panden willen wij eveneens flink verduurzamen. Hierbij ligt de focus op energiebesparing en –efficiëntie.
Doelstelling (SMART)	<u>Specifiek</u> Alle gebouwen die eigendom zijn van de gemeente Dalfsen (rond de 30) <u>Meetbaar</u> Aangesloten wordt op de landelijke eisen voor de energielabels. Na uitvoering wordt van ieder pand het nieuwe label bepaald. <u>Acceptabel</u> De gemeente heeft een voorbeeldfunctie en ziet de nut en noodzaak is het verduurzamen van haar eigen panden. <u>Realistisch</u> De meeste energiebesparende maatregelen kunnen de komende jaren op een ‘natuurlijk’ moment worden gerealiseerd. <u>Tijdgebonden</u> In 2025 zijn alle maatregelen uitgevoerd.
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	Alle gemeentelijke gebouwen zijn in 2025 goed geïsoleerd (minimaal label B).
Organisatie (projectstructuur)	Team Milieu – coördinatie en voorlichting Gebouwenbeheerder – planning, aanbesteding en realisatie Gebruikers – monitoring en bewustwording energieverbruik
Planning	Samen met de gebouwenbeheerder- en gebruikers wordt in 2017 of 2018 een meerjarenplan uitgewerkt.
Kosten, budget en dekking	Een eenmalig projectbudget van €140.000 is nodig ter ondersteuning van het nemen van de energiebesparende maatregelen in de panden. De maatregelen worden op een natuurlijk moment uitgevoerd waardoor een groot deel van de uitvoeringskosten vallen onder het reguliere onderhoud van het pand.
Kwaliteit	Gekozen wordt voor kwalitatief goede en duurzame materialen.
Risico's	Uit het meerjarenplan blijkt dat duurzame investeringen in een pand niet zinvol zijn vanwege bijvoorbeeld sloopplannen of hoge Total Costs of Ownership. Bij enkele monumentale panden zijn sommige energiebesparende maatregelen niet toegestaan.
Informatie/communicatie/ Voortgangsaafspraken	Bij iedere maatregel wordt overleg gevoerd met de beheerder en gebruiker. Tevens wordt bij iedere oplevering een gepaste vorm van externe communicatie uitgewerkt bijvoorbeeld een persbericht of feestelijke opening.
Burgerparticipatie	Indien inwoners gebruikers zijn van het pand, zal een passende participatievorm worden gezocht.

 <p>Minder energiegebruik</p>	<p>Woningen goed geïsoleerd</p>
<p>Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder</p>	<p>Team Milieu Wethouder Agricola</p>
<p>Aanleiding/probleem</p>	<p>Op dit moment zijn met name de wat oudere woningen in de gemeente nog niet voldoende energiezuinig om de energie dan wel lokaal (gebouwgebonden), dan wel gebiedsgericht 'in balans' te brengen. Het streven is deze woningen naar minimaal label B te brengen.</p>
<p>Doelstelling (SMART)</p>	<p><u>Specifiek</u> Tenminste label B <u>Meetbaar</u> Gegevens over het energiegebruik en de labels zijn binnen de gemeentelijke organisatie digitaal te raadplegen. Detailniveau is, afhankelijk van de registratiegraad, soms op woningniveau, soms op wijkniveau.</p> <p><u>Acceptabel</u> De woningeigenaar bepaalt zelf of en hoe hij zijn woning verduurzaamt. De rol van de gemeente is een faciliterende. Labelregistratie op pandenniveau gebeurt op vrijwillige basis.</p> <p><u>Realistisch</u> Het doel is maar voor een deel door de gemeente te beïnvloeden. De medewerking van de woningeigenaar is bepalend. Daarom is het doel pas realistisch als alle betrokken partijen hun deel van de opgave invullen. Voor dit uitvoeringsplan is het optimaliseren van de faciliterende rol van de gemeente – hoe kan de gemeente de woningeigenaar het best helpen - de belangrijkste opdracht.</p> <p><u>Tijdgebonden</u> Koppeling met de regionale innovatieve aanpak energieneutraal wonen – uitvoering 2018-2019</p>
<p>Resultaat (deelproducten & eindresultaat)</p>	<p>-Deelnemen in innovatieve aanpak energieneutraal wonen (regionaal) De gemeente Dalfsen heeft samen met vijf andere Overijsselse gemeenten subsidie van het Rijk toegezegd gekregen voor het opzetten en uitvoeren van een vernieuwende aanpak voor energieneutraal wonen. Binnen het actiepakket van deze aanpak worden bestaande woningen in de betrokken gemeenten energieneutraal gemaakt. De pilot voor het afkoppelen van het gasnet van een bestaande woning, die het Dalfser college heeft toegezegd aan de raad, valt ook onder dit project.</p> <p>-Inzetten buurtwerker/coach In mei 2016 is de raad toegezegd om het idee van een duurzame buurtwerker/coach nader uit te werken. De buurtwerker moet ook huiseigenaren met lage inkomens bij de hand nemen bij het realiseren van duurzame maatregelen aan hun woning. Hij of zij luistert naar de wensen, geeft advies over de mogelijkheden en helpt met de realisatie en financiering. De buurtwerker werkt nauw samen met de vrijwilligers van de Duurzame Dorpen. Met de hulp van de duurzame buurtwerker kunnen de inwoners met een smalle beurs ook energie én geld besparen. Deze coach is onderdeel van de regionale aanpak energieneutraal wonen.</p> <p>-Stimuleren woningeigenaren (o.a. Energieloket)</p>

	Intensieve communicatie, voorlichting, educatie, kennisdeling, ondersteuning, informatie-overdracht over financieringsmogelijkheden en passend lokaal aanbod zijn voor deze doelgroep essentiële elementen voor versnelling. -Stimuleren woningcorporaties Prestatieafspraken met de corporaties.
Organisatie (projectstructuur)	<ul style="list-style-type: none"> - Regionale samenwerkingsverbanden andere gemeenten - Provincie - Maatschappelijke organisaties met vastgoed (vaak met financiële relatie met gemeente) - Woningcorporaties - De 5 duurzame dorpen - Ondernemers(consortia) - Via regionale aanpak energieneutraal wonen: Woon/buurtcoaches, ambassadeurs/particuliere woningeigenaren
Planning	Regionale aanpak: uitvoering in 2018/2019
Kosten, budget en dekking	-Dekking uit het geraamde bedrag voor stimuleringsmaatregelen uit het beleidsplan Duurzaamheid -Financiering deels vanuit de subsidie voor de regionale aanpak energieneutraal wonen.
Kwaliteit	Volgens landelijke labelindeling
Risico's	De invloed van de gemeente is beperkt, waardoor de stimuleringsacties vanuit de gemeente geen garantie kunnen bieden voor daadwerkelijke stappen.
Informatie/communicatie/voortgangafspraken	-Energieket (doorlopend) -Volgens regionale aanpak energieneutraal (specifiek)
Burgerparticipatie	Voornamelijk via woningeigenaren en Duurzame dorpen

	Maatschappelijk vastgoed goed geïsoleerd
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team Milieu Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	Op dit moment is het maatschappelijk vastgoed in de gemeente nog niet voldoende energiezuinig om de energie dan wel lokaal (gebouwgebonden), dan wel gebiedsgericht 'in balans' te brengen. Dit geldt waarschijnlijk met name voor de oudere panden. Een gedetailleerde inventarisatie is er nog niet.
Doelstelling (SMART)	<u>Specifiek</u> Beleidslijn opzetten maatschappelijk vastgoed <u>Meetbaar</u> Er vallen rond de 45 panden in deze categorie. Een inventarisatie op pandenniveau is onderdeel van de op te zetten beleidslijn. <u>Acceptabel</u> Tegen de achtergrond van het nationaal Energieakkoord en 'Parijs' is verduurzaming van de gemeentelijke panden en voorzieningen een principiële keuze en dat betekent dat dit in een aantal gevallen ook geld mag kosten. Uiteraard wordt bij de te maken keuzes goed gekeken naar het economisch omslagpunt van opwekking versus isolatie en 'total cost of ownership' (TCO). TCO betekent dat de verhouding tussen investeringslasten en opbrengsten criterium is i.p.v. de investeringsomvang en/of simpele terugverdientijd). <u>Realistisch</u> De invloed van de gemeente op het beheer van de maatschappelijke gebouwen is beperkt. Maatschappelijk vastgoed is niet, of maar voor een deel, in eigendom van de gemeente. De eigenaar beslist of en hoe er verduurzaamd wordt. De beleidslijn gaat de rol van de gemeente beschrijven. <u>Tijdgebonden</u> 2019 en verder
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	Beleidslijn verduurzaming maatschappelijk vastgoed
Organisatie (projectstructuur)	Pandeneigenaren, gemeente, gebruikers (veelal verenigingen en stichtingen)
Planning	Vanaf 2019
Kosten, budget en dekking	Voornamelijk administratief binnen de gemeentelijke organisatie. Inspiratiebijeenkomsten met partners Dekking uit het geraamde bedrag voor gemeentelijke en maatschappelijke panden uit het beleidsplan duurzaamheid.
Kwaliteit	
Risico's	Rolverdeling en (financiële) verantwoordelijkheden van de partners kunnen een risico zijn als ze onvoldoende afgebakend worden.
Informatie/communicatie/voortgangsaafspraken	Met partners (eigenaren, beheerders, gebruikers)
Burgerparticipatie	Publicatie van de beleidslijn via gebruikelijke kanalen (Gemeentebestuur of anders, Kernpunten) en mogelijk per gebruikersgroep

 <p>Minder energiegebruik</p>	Wet- en regelgeving energiebesparing panden
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team Milieu Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	Panden energiezuiniger maken heeft in de praktijk soms raakvlakken met bepalingen uit andere lokale regelingen. Denk bijvoorbeeld aan de relatie tussen het inpandig isoleren van gevels (bv. niet-spouwmuren) en toegestane wooninhoud. Hierdoor ontstaat onbedoeld een drempel voor de stap naar isolatie, waardoor minder woningeigenaren op weg gaan naar energieneutraal.
Doelstelling (SMART)	<u>Specifiek</u> <ul style="list-style-type: none"> We passen lokale wet- en regelgeving aan om energiebesparing makkelijker te maken of te bevorderen. Voorbeeld: op het totale pand meer wooninhoud toestaan om volumeverlies door inpandige gevelisolatie te compenseren. <u>Meetbaar</u> Aantal aangepaste bepalingen uit ruimtelijke plannen/bouwbesluit <u>Acceptabel</u> Aanpassing van regelgeving moet passen binnen hogere wetgeving. Bevorderen moet kloppen met het gelijkheidsbeginsel. <u>Realistisch</u> Experimenten met de Omgevingswet laten zien dat werkbare vormen inderdaad mogelijk zijn. <u>Tijdgebonden</u> Inhaken op natuurlijke momenten (voorbeeld is introductie Omgevingswet)
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	Meer panden goed geïsoleerd
Organisatie (projectstructuur)	Energieloket /Publieksdienstverlening Ruimtelijke ontwikkeling
Planning	Natuurlijke momenten
Kosten, budget en dekking	Kosten voornamelijk intern (administratie). Dekking uit het bedrag voor stimuleringsregelingen verduurzaming panden
Kwaliteit	Moet juridisch houdbaar zijn.
Risico's	Precedentwerking
Informatie/communicatie/ voortgangsaafspraken	Gebruikelijke publicatiewijze voor aanpassing van lokale regelgeving (Staatscourant of anders + Kernpunten)
Burgerparticipatie	Op maat, afhankelijk van de inhoud van de regeling

	Communicatie energiebesparing panden
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team Milieu Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	<p>Door het treffen van de juiste (isolatie)maatregelen en een slimme en efficiëntere aanpak hebben panden minder energie nodig bij gelijkblijvend of juist verbeterd comfort. Om dit in gang te zetten en houden wordt continu gecommuniceerd en informatie gedeeld over nut, noodzaak, voordelen van energiebesparing én financiering en wordt educatie hierover gegeven.</p>
Doelstelling (SMART)	<p><u>Specifiek</u> Blijvende aandacht voor energiebesparing <u>Meetbaar</u> Aantallen communicatie-uitingen</p> <p><u>Acceptabel</u> Communiceren en informeren over energiebespaarkansen voor panden past bij de rol van de gemeente.</p> <p><u>Realistisch</u> De gemeente beschikt over voldoende communicatiemogelijkheden en -kanalen. Soms is niet de gemeente, maar juist een andere partner geschikt als communicatiekanaal. Hier wordt gebruik van gemaakt (voorbeeld zijn de duurzame dorpen).</p> <p><u>Tijdgebonden</u> Doorlopend en gekoppeld aan regionale/landelijke campagnes, subsidierondes of specifieke projecten (voorbeeld: aanpak energieneutraal wonen).</p>
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	<ul style="list-style-type: none"> - Energieloket - Communicatie regionale aanpak energieneutraal wonen - Website, Facebook Duurzaam Dalfsen
Organisatie (projectstructuur)	Intern team Milieu en team Communicatie Samenwerking/afstemming met regionale partners
Planning	Natuurlijke momenten in regionale/landelijke campagnes, subsidierondes of specifieke projecten
Kosten, budget en dekking	Dekking via het geraamde budget (beleidsplan Duurzaamheid) voor stimuleringsacties en het communicatieplan.
Kwaliteit	Doelgroepgericht
Risico's	Het niet actueel hebben van nieuwe informatie en/of niet tijdig delen is een risico.
Informatie/communicatie/voortgangafspraken	Met partners: afstemmen natuurlijke momenten in regionale/landelijke campagnes, subsidierondes of specifieke projecten
Burgerparticipatie	Afhankelijk van de doelgroep

 <p>Minder energiegebruik</p>	Energiebesparing bij bedrijven
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team Milieu en Duurzaamheid Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	<p>Voor draagvlak voor de algehele verduurzaming van Dalfsen is zicht op de inspanningen van het bedrijfsleven noodzakelijk. Er is nog veel besparingswinst te halen bij het bedrijfsleven. Dit kan via meerdere sporen, zoals ambassadeurs/koplopers, toezicht/handhaving, stimulering etc.. De wet Milieubeheer is leidend.</p>
Doelstelling (SMART)	<p><u>Specifiek</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - De gemeente ontwikkelt samen met de Omgevingsdienst lokale aanpakken voor kennisuitwisseling tussen bedrijven. Voorlopers/koplopers worden als ambassadeurs ingezet om andere bedrijven aan te sporen. Onderzoek naar mogelijkheden voor een 'taskforce' met bedrijvenkringen. Hoe realiseren we de switch van 'overheidsprobleem' naar maatschappelijke opgave? - De gemeente informeert en helpt ondernemers bij het zoeken naar (financiële) middelen om energiemaatregelen te realiseren. - Een analyse van het bedrijvenbestand om slim en effectief energietoezicht te houden. - Ondersteuning van branche-initiatieven zoals de EPK (Energie-Prestatie-Keur). - De Omgevingsdienst zorgt voor opleiding en training van toezichthouders. Energie wordt integraal meegenomen in controles bij bedrijven. <p><u>Meetbaar</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Op basis van landelijke registraties monitoren we jaarlijks het energieverbruik van bedrijven, wellicht via de Klimaatmonitor. - De Omgevingsdienst legt periodiek verantwoording af over de uitgevoerde activiteiten. <p><u>Acceptabel</u></p> <p>De raad heeft benoemd dat het bedrijfsleven een belangrijke factor is in de duurzaamheidsambities van Dalfsen.</p> <p><u>Realistisch</u></p> <p>Er zijn landelijk diverse voorbeeldprojecten die mogelijk ook in Dalfsen toepasbaar zijn. Het project staat en valt met de medewerking van het bedrijfsleven. De verwachting is dat het Dalfser bedrijfsleven hier open voor staat.</p> <p><u>Tijdgebonden</u></p> <p>De meeste acties en maatregelen zijn inmiddels gestart of gaan uiterlijk in 2018 van start. Het gaat daarbij om een structurele aanpak. Zolang er bedrijven zijn en er milieutoezicht is, zal ook energie daar een onderdeel van zijn.</p>
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	<ul style="list-style-type: none"> - Ambassadeurs/koplopers zijn in beeld - Vanuit de Omgevingsdienst wordt duidelijk hoe toezicht wordt gehouden op energiebesparing bij bedrijven.
Organisatie (projectstructuur)	<p>Team Milieu en Duurzaamheid</p> <p>De Omgevingsdienst is een belangrijke partner als uitvoerder van energietoezicht en het opleiden van energiespecialisten. De gemeente legt daarbij de koppeling met de lokale situatie.</p>

	Binnen het bedrijfsleven is het belangrijk om energiebesparing als sector zelf te realiseren en hiervoor acties te ondernemen. Een koppeling met het gemeentelijke beleid en samenwerking is daarbij wenselijk.
Planning	Afhankelijk van betrokken partijen. We willen in 2018 starten met het bepalen van de koplopers en een aanpak waarop deze ingezet kunnen worden als ambassadeurs voor andere bedrijven. De Omgevingsdienst is sinds 2017 actief gestart met energietoezicht bij bedrijven. Dit gaat de komende jaren door.
Kosten, budget en dekking	<ul style="list-style-type: none"> - Om impulsen te geven aan energiebesparing bij bedrijven worden door het Rijk en de provincie gelden beschikbaar gesteld voor de Omgevingsdienst, bijvoorbeeld om extra energie-toezichthouders aan te stellen. De daadwerkelijke energiemaatregelen zullen door het bedrijfsleven zelf gefinancierd moeten worden. Voor de werkzaamheden van de Omgevingsdienst zijn tot 2018 geen extra gelden nodig i.v.m. beschikbare externe gelden. Daarna moet dit opnieuw geïnventariseerd worden. - De benodigde middelen voor de gemeente worden geschat op ca. € 2.000 per jaar, te besteden aan voorlichting, informatiebijeenkomsten, ondersteuning koplopers etc. -
Kwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> - Goede informatievoorziening naar bedrijven - Rolduidelijkheid over de overheid als stimulator en tevens toezichthouder/handhaver
Risico's	De wens voor energiebesparing bij bedrijven is zeer afhankelijk van de economische conjunctuur. Een opleving van de economie en toename van bedrijfsactiviteiten kan energiebesparing teniet doen.
Informatie/communicatie/ Voortgangsaafspraken	<ul style="list-style-type: none"> - In kaart brengen van de verschillende koplopers - Bijhouden van resultaten - Afspraken met de Omgevingsdienst over te stellen prioriteiten op het gebied van energietoezicht.
Burgerparticipatie	n.v.t.

	Groene stroom
Naam projectleider	Team Milieu
Naam opdrachtgever	Wethouder Agricola
Naam portefeuillehouder	Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	De gemeentelijke en maatschappelijke panden verbruiken veel elektriciteit. Deze elektriciteit willen we zoveel mogelijk zelf duurzaam opwekken door bijvoorbeeld zonnepanelen op het dak. Overige elektriciteit kopen we duurzaam in, waarbij zogenaamde 'sjoemelstroom' moet worden vermeden. Van sjoemelstroom is sprake als de leverancier stroom inkoop via de handelsmarkt en 'vergroent' met bijvoorbeeld certificaten van waterkrachtcentrales uit Noorwegen.
Doelstelling (SMART)	<p><u>Specifiek</u> Echte groene stroom is in Nederland opgewekte stroom van wind en zon.</p> <p><u>Meetbaar</u> Van de leverancier wordt een Nederlandse Garantie Van Oorsprong geëist.</p> <p><u>Acceptabel</u> De Nederlandse Klimaatdoelen worden hierdoor sneller gehaald.</p> <p><u>Realistisch</u> Momenteel zijn voldoende Nederlandse groenstroom leveranciers.</p> <p><u>Tijdgebonden</u> De aanbesteding is in 2017 voor de periode vanaf 2019.</p>
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	In 2019 koopt de gemeente Dalfsen Nederlandse wind- en zonne-energie in. Zoveel mogelijk maatschappelijke instellingen doen mee.
Organisatie (projectstructuur)	Team Milieu Gebouwenbeheerder Regionaal inkoopverband
Planning	De aanbesteding is in 2017 voor de periode vanaf 2019. Maatschappelijke partijen kunnen meedoen met deze inkoopactie.
Kosten, budget en dekking	De energiekosten, aanschaf van zonnepanelen en de inkoopactie maken onderdeel uit van de exploitatie van de gemeentelijke panden.
Kwaliteit	Van de leverancier wordt een Nederlandse Garantie Van Oorsprong geëist.
Risico's	De aanbesteding kan vastlopen waardoor vertraging ontstaat. Eigenaren van maatschappelijke panden hebben eigen inkooporganisaties en belangen.
Informatie/communicatie/ Voortgangafspraken	Met eigenaren/beheerders/inkopers van de panden
Burgerparticipatie	N.v.t.

	Voorwaarden voor gasloze inbreidingslocaties
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team Milieu Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	Nieuw te bouwen woningen moeten toekomstbestendig zijn. Nu nog bouwen met EPC > 0 maakt dat woningen al op korte termijn niet meer aan de eisen voldoen. Daarom gaat Dalfsen meteen naar EPC 0. Dit geven we mee als uitgangspunt voor particulieren/ontwikkelaars.
Doelstelling (SMART)	<p><u>Specifiek</u> In ontwikkelingsovereenkomsten voor inbreidingsplannen worden de uitgangspunten uit de "Notitie inbreidingslocaties" (2017) gehanteerd.</p> <p><u>Meetbaar</u> Er komt geen aansluiting op een gasleiding in inbreidingsplannen. De energievoorziening gaat op andere manieren.</p> <p><u>Acceptabel</u> De 'Notitie inbreidingslocaties' biedt voldoende aanknopingspunten om gasloos en energieneutraal uit te werken.</p> <p><u>Realistisch</u> De voorbeelden in Lemelerveld en Oosterdalfsen hebben laten zien dat het streven haalbaar is.</p> <p><u>Tijdgebonden</u> Afhankelijk van de planning van inbreidingslocaties.</p>
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	<ul style="list-style-type: none"> - Vertaling van de ambitie naar ontwikkelingsovereenkomsten voor nieuwe woonwijken - Advisering aan potentiële kopers van de panden over energievoorzieningen via het Energieloket
Organisatie (projectstructuur)	Beleidsmedewerkers RO – Notitie inbreidingslocaties Marktpartijen – ontwikkelaars van inbreidingslocaties Team Milieu – advisering per inbreidingslocatie
Planning	Afhankelijk van planning te ontwikkelen inbreidingslocaties
Kosten, budget en dekking	Geen kosten (alleen adviesrol gemeente)
Kwaliteit	
Risico's	Een risico kan zijn dat de uitgangspunten voor gasloos bij inbreidingslocaties pas na de planfase bekend zijn bij betrokkenen.
Informatie/communicatie/voortgangsaafspraken	Duidelijk zijn over de uitgangspunten bij inbreiding. Publicaties.
Burgerparticipatie	Informeren betrokken kopers/ontwikkelaars

Onderwerp 	Duurzame brandstofkeuze bij vervanging (buiten)dienstvoertuigen
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Openbare ruimte/Team Milieu Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	(Buiten)dienstvoertuigen rijden nog voornamelijk op fossiele brandstoffen. Deels is dat GTL – nog wel fossiel, maar schoner dan ouderwetse diesel. Het vermogen dat nodig is voor het werk buiten is moeilijk te organiseren met elektriciteit. Andere vormen, zoals biogas/waterstof, is niet gemakkelijk dicht bij te tanken. Enkele bestaande voertuigen hebben een afschrijvingstermijn die tot voorbij 2025 loopt.
Doelstelling (SMART)	<u>Specifiek</u> Bij vervanging van dienstvoertuigen wordt een duurzame brandstofkeuze uitgangspunt. <u>Meetbaar</u> Aantallen voertuigen op duurzame energie <u>Acceptabel</u> Afweging tussen benodigd vermogen, afschrijving en locatie dichtstbijzijnde tank/vulpunten. Het gebruiken van energie uit eigen biomassa kan een mooie vorm zijn die de cirkel rond maakt. <u>Realistisch</u> De snelheid waarmee duurzaam aangedreven voertuigen zich ontwikkelen en de fijnmazigheid van het netwerk van tank/vulpunten voor duurzame energiebronnen zijn bepalend. <u>Tijdgebonden</u> Vervangingsschema dienstvoertuigen
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	<ul style="list-style-type: none"> - Aantallen dienstvoertuigen op duurzame brandstof - Onderzoekresultaten duurzame brandstof (vulpunten, eigen biomassa e.d.)
Organisatie (projectstructuur)	OR – Buitendienst, team Milieu
Planning	Afhankelijk van vervangingsschema dienstvoertuigen
Kosten, budget en dekking	Vanuit budget dienstvoertuigen OR
Kwaliteit	Geen fossiele brandstof meer is het streven voor 2025. Tussenfase met GTL vanaf 2016
Risico's	Duurzaam willen rijden voordat de ontwikkelingen rond duurzame brandstof en voertuigen en vul/tankpunten optimaal zijn kan kostenverhogend zijn.
Informatie/communicatie/voortgangsaafspraken	Over elk duurzaam rijdend voertuig wordt gecommuniceerd. Bekendheid met de mogelijkheden en de voorbeeldrol gemeente laten zien.
Burgerparticipatie	n.v.t.

Onderwerp 	Medewerkers stimuleren duurzame voertuigen te gebruiken
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team Milieu Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	Medewerkers hebben de keuze uit verschillende vervoerswijzen, ook niet-duurzame. Er zijn verschillende redenen waarom niet alle kilometers duurzaam worden gereden, variërend van de bereikbaarheid van de bestemming tot bestaande vergoedingen voor het gebruik van de eigen auto en onwillingheid met het gebruik van de dienstvoertuigen.
Doelstelling (SMART)	<u>Specifiek</u> Medewerkers weten wat voor hun reis de meest duurzame vervoerswijze is en kiezen die. <u>Meetbaar</u> Verhouding tussen duurzame- en niet duurzame dienstkilometers. <u>Acceptabel</u> Reistijd, declaratiemogelijkheden en comfort van/bekendheid met de dienstvoertuigen bepalen de acceptatie. <u>Realistisch</u> De doelstelling dat medewerkers gestimuleerd worden is realistisch, als stap in de richting van de doelstelling dat alle kilometers duurzaam worden gereden. Dat laatste heeft tijd nodig en waarschijnlijk aanpassing van het declaratiebeleid. <u>Tijdgebonden</u> Vanuit de periodieke evaluatie van het gebruik van de elektrische dienstvoertuigen uit het collegevoorstel 'verduurzaming dienstreizen'.
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluaties verduurzaming dienstreizen - Periodieke stimuleringsacties (oefendagen auto en scooter, publicaties) - Kilometerstaten NS-businesscard, fiets, scooter en elektrische dienstvoertuigen
Organisatie (projectstructuur)	Team Milieu, Servicedesk (kilometers scooter, Tim en Tom, businesscard), team HR (gedeclareerde kilometers), ondernemingsraad
Planning	Volgens de periodieke evaluatie van het gebruik van de elektrische dienstvoertuigen vanuit het collegevoorstel 'verduurzaming dienstreizen'.
Kosten, budget en dekking	Kosten voor de aanschaf van elektrische dienstvoertuigen en het dichten van het verschil tussen gedeclareerde kilometers (eigen voertuig) en die met de dienstvoertuigen voor rekening van Klimaat en Duurzaamheid. Stimuleringsmaatregelen intern: geen kosten aan verbonden.
Kwaliteit	Acties zijn geslaagd als meer medewerkers voor duurzaam vervoer gaan kiezen.
Risico's	Een negatieve houding onder de medewerkers, bijvoorbeeld vanuit angst voor 'korten' op declaratievergoedingen.
Informatie/communicatie/ Voortgangafspraken	<ul style="list-style-type: none"> - Periodieke stimuleringsacties (oefendagen auto en scooter, publicaties)
Burgerparticipatie	n.v.t.

Onderwerp 	Laadpalenbeleid/elektrisch rijden
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team verkeer Wethouder Van Leeuwen
Aanleiding/probleem	De gemeente is verantwoordelijk voor kwaliteit van de openbare ruimte en heeft daarom een rol in de realisatie van openbare laadinfrastructuur. Gemeenten worstelen procesmatig en financieel hoe de opgave in te vullen. Er zijn nu enkele openbare laadpunten in de gemeente Dalfsen en enkele particuliere. Door regionale samenwerking kan flink worden opgeschaald.
Doelstelling (SMART)	<p><u>Specifiek</u> Door regionale samenwerking worden gemeenten ontzorgd op het gebied van inkoop/aanbesteding, kennis, locatievoorstel, aanvraag- en realisatieproces van slimme openbare laadinfrastructuur. Hiervoor vindt in 2017 een regionale aanbesteding plaats via de provincie. Basis zijn plankaarten per gemeente, met potentiële en strategische plekken voor laadpalen. Na beoordeling hiervan wordt overgegaan tot plaatsing. De aanleg zelf zal afhankelijk zijn van de werkelijke vraag.</p> <p><u>Meetbaar</u> Voor Dalfsen gaat het om het plaatsen van waarschijnlijk 18 laadpalen.</p> <p><u>Acceptabel</u> Er is behoefte aan meer laadpalen voor elektrische voertuigen. Deze provinciale aanbesteding voorziet hierin.</p> <p><u>Realistisch</u> Het project is reeds in werking gezet in samenwerking met de provincie.</p> <p><u>Tijdgebonden</u> In 2017 wordt een start gemaakt met het project, waarna in 2018 kan worden overgegaan tot (laten) plaatsen van laadpalen.</p>
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	<ul style="list-style-type: none"> - Plankaart met locaties voor laadpalen - 18 extra laadpalen zijn geplaatst (prognose)
Organisatie (projectstructuur)	<ul style="list-style-type: none"> - De provincie verzorgt de centrale aanbesteding namens de deelnemende overheden. Ook regelt zij een te gebruiken beeldmerk. - De gemeente zorgt voor lokale communicatie en ondersteuning bij de plaatsing van palen (bijv. nemen van verkeersbesluiten en regie over de te kiezen locaties). - Marktpartijen maken een businesscase voor de daadwerkelijke uitrol van de laadpalen.
Planning	Uiterlijk in 2018 is er laadpalenbeleid. In 2017 wordt als eerste een samenwerkingsovereenkomst getekend tussen de provincie Overijssel en diverse gemeenten over de aanbesteding. Daarna vindt plaatsing van laadpalen plaats vanaf 2018. Vervolgens is er doorlopende monitoring voor afstemming van vraag en aanbod.
Kosten, budget en dekking	De financiering loopt vanuit het beleidsveld verkeer. Er is geen financiering vanuit duurzaamheid nodig. De aanbesteding voor het plaatsen van laadpalen wordt weggezet bij een marktpartij. Dit vergt mogelijk per laadpaal een eenmalige eigen bijdrage van de gemeente. In het te formuleren laadpalenbeleid worden de (financiële) consequenties duidelijk gemaakt.
Kwaliteit 	De gemeente wordt maximaal ontzorgd en is door de regionale aanbesteding goedkoper uit. Bovenal worden er flink meer laadpalen

	geplaatst waardoor elektrisch rijden aantrekkelijker wordt.
Risico's	Over het algemeen wordt infrastructuur door de gemeente zelf of onder regie aanbracht. In het kader van ontzorgen gaat een marktpartij zelf de laadinfrastructuur aanbrengen. De gemeente heeft hier minder regie over waardoor de kwaliteit af kan wijken van gemeentelijke richtlijnen. Het risico is aanvaardbaar.
Informatie/communicatie/voortgangsaafspraken	Na de aanbesteding wordt een plankaart opgesteld. Hierbij worden de plaatselijke belangen en/of duurzame dorpen actief betrokken. Als de plankaarten in concept gereed zijn, worden de bewoners hierover geïnformeerd. Dan weten de bewoners waar de laadpalen kunnen komen. Daarnaast volgt een promotiecampagne, om de bewoners over de laadpalen en werkwijze te informeren.
Burgerparticipatie	Zie communicatie.

Onderwerp 	Regionaal en lokaal netwerk snel)fietsvoorzieningen
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team verkeer Wethouder Van Leeuwen
Aanleiding/probleem	<p>Fietsen is een duurzame manier van reizen en levert een bijdrage aan het verminderen van de CO₂-uitstoot. In 2025 hebben we een regionaal en lokaal netwerk van stimulerende (snel)fietsvoorzieningen. Regionaal is buiten de gemeente, lokaal is in binnen de gemeente. Onder (snel)fietsvoorzieningen vallen fietspaden, stroken en autoluwe (toeristische) routes, waar gebruik door fietsers belangrijker is dan dat van gemobiliseerd verkeer. Laadpunten voor de elektrische fiets, aantrekkelijke uitrustmogelijkheden en goede fietsenstallingen horen ook bij fietsvoorzieningen.</p>
Doelstelling (SMART)	<p><u>Specifiek</u> In elke kern in de gemeente en tussen de kernen willen we fietsvoorzieningen geschikter maken voor zowel snelle als langzamere fietsers. Hiervoor is afstemming met de provincie (parallelwegen langs N-wegen) nodig. Voor de routes gelden aantrekkelijkheid, veiligheid en comfort als belangrijke ijkpunten. Doel is meer mensen op de fiets te krijgen. Dalfsen zal via een Meerjarenprogramma Fiets een vertaalslag geven aan het provinciale Koersdocument Fiets. Aansturing van dit project loopt vanuit het GVVP.</p> <p><u>Meetbaar</u> Het op te stellen Meerjarenprogramma Fiets wordt in de vorm van een kaartbeeld bijgehouden, zodat goed overzichtelijk is waar zich de fietsroutes bevinden. Jaarlijks worden de verbeterlagen voor de fietsinfrastructuur bijgehouden.</p> <p><u>Acceptabel</u> Er is vanuit duurzaamheid behoefte aan meer fietsvoorzieningen, in welke vorm dan ook.</p> <p><u>Realistisch</u> Het project is reeds in werking gezet en opgenomen in het gemeentelijke GVVP dat door de raad is vastgesteld.</p> <p><u>Tijdgebonden</u> In 2018 komt het (gemeentelijke) Meerjarenprogramma Fiets gereed. Hierin wordt ook recreatief fietsen meegenomen, maar de nadruk ligt op utilitair fietsen (woon-werk, school, etc.). Daarnaast loopt er een vervolg op het (provinciale) Koersdocument Fiets.</p>
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	<ul style="list-style-type: none"> - Meerjarenprogramma Fiets met kaartbeeld bijgehouden, - Jaarlijks worden de verbeterlagen voor de fietsinfrastructuur bijgehouden. - In 2025 hebben we een regionaal en lokaal netwerk van stimulerende (snel)fietsvoorzieningen.
Organisatie (projectstructuur)	<ul style="list-style-type: none"> - De provincie is eigenaar van de parallelroutes langs de N-wegen (Hessenweg, Westeinde, Poppenallee, N348) - De provincie is regionaal trekker van het Koersdocument Fiets. - De gemeente maakt een Meerjarenprogramma Fiets en draagt zorg voor de lokale borging en koppeling met andere projecten, zoals Ruimte voor de Vecht. - Vechtdal Marketing kan bijdragen aan communicatie en stimulering van het regionale fietsbeleid.

	- In samenwerking met buurgemeenten wordt gekeken naar gemeentegrensoverschrijdende fietsverbindingen (bv. Nieuwleusen – Staphorst, Dalfsen – Ommen, Lemelerveld – Heino en Lemelerveld - Raalte).
Planning	In 2018 komt het (gemeentelijke) Meerjarenprogramma Fiets gereed.
Kosten, budget en dekking	De uitwerking en realisatie zal een grote financiële inspanning kosten. Deze kosten zijn nog niet bekend en zullen nader uitgewerkt moeten worden. De gemeentelijke financiering loopt vanuit het beleidsveld verkeer. De provincie is in regionaal verband een belangrijke financierder.
Kwaliteit	In 2018 komt het (gemeentelijke) Meerjarenprogramma Fiets gereed. Dit zal een goed overzicht geven van alle “fietsmogelijkheden”.
Risico's	Aansturing van dit project loopt vanuit het GVVP en daarmee vanuit het beleidsveld verkeer.
Informatie/communicatie/voortgangsaafspraken	Het GVVP gaat uit van maatwerk en het inspelen op de vraag vanuit de bevolking. Bij de realisatie van de doelen wordt niet altijd direct gekeken naar oplossingen van infrastructurele aard, maar wordt meer gedaan aan voorlichting, educatie en andere vormen van gedragsbeïnvloeding. Daarnaast kiest de gemeente als het kan en nodig is voor maatwerk, aansluitend bij de specifieke Dalfser situatie, in plaats van standaardoplossingen uit de (landelijke) richtlijnen.
Burgerparticipatie	Het GVVP is middels burgerparticipatie opgesteld. Bij de verdere uitvoering van projecten uit het GVVP, waaronder fietsvoorzieningen, zal ook met diverse actoren afstemming plaatsvinden.

Onderwerp 	Onderzoek windenergie
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team Milieu Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	Bij de raadsbehandeling van de kadernota op 27 februari 2017 heeft de gemeenteraad aangegeven dat alle inwoners de kans moeten krijgen te vertellen hoe zij over windenergie denken. Hiervoor zal een vragenlijst worden opgesteld.
Doelstelling (SMART)	<p><u>Specifiek</u> Opties die in het onderzoek naar toepassing van wind opgenomen worden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kleinschalige windtoepassingen - Elke kern eigen turbine - Bewoners laten meedelen in de opbrengsten - Wind op bedrijventerreinen/agrarische grond <p><u>Meetbaar</u> Er wordt een enquête uitgevoerd in 2018.</p> <p><u>Acceptabel</u> De raad heeft de opdracht gegeven voor het uitvoeren van een enquête.</p> <p><u>Realistisch</u> Windenergie is een veelbesproken onderwerp in Dalfsen. De verwachting is dat de bevolking zich hierover wel uit zal willen spreken.</p> <p><u>Tijdgebonden</u> De enquête wordt in 2018 uitgevoerd.</p>
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	<ul style="list-style-type: none"> - Enquête onder de bevolking - Enquête-analyse naar de raad
Organisatie (projectstructuur)	Team Milieu – opstellen en (laten) uitvoering van de enquête In samenwerking met eenheid RO en afdeling communicatie.
Planning	De enquête wordt in 2018 uitgevoerd.
Kosten, budget en dekking	Nog niet geraamd. Het opstellen van een enquête kan naar verwachting worden gefinancierd vanuit het beschikbare structurele duurzaamheidsbudget.
Kwaliteit	De uitslag van het onderzoek kan de gemeenteraad input geven voor verdere standpuntbepaling m.b.t. dit onderwerp.
Risico's	Het is belangrijk nut en noodzaak van de enquête goed toe te lichten, om de resultaten boven het niveau van primaire NIMBY-reacties uit te tillen.
Informatie/communicatie/voortgangsaafspraken	De enquête wordt breed uitgezet in de Dalfser gemeenschap.
Burgerparticipatie	Ja, de enquête wordt breed uitgezet in de Dalfser gemeenschap.

Onderwerp 	Participatie duurzame opwek buiten de gemeente
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team Milieu Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	Duurzame energieopwekking heeft meer kans op regionaal niveau dan op lokaal niveau. De gemeente Dalfsen erkent het belang van de regio voor duurzaamheid en heeft de laatste jaren de samenwerking met de omliggende gemeenten gezocht. Vanuit Zwolle en de provincie is begin een beweging opgestart om de energieopgave gezamenlijk op te pakken. Dit biedt mogelijk kansen op het maken van grotere slagen dan die binnen de eigen gemeente te maken zijn.
Doelstelling (SMART)	<u>Specifiek</u> In 2018 doen we onderzoek naar mogelijke projecten waarbij Dalfsen kan participeren of zelf exploiteren. Niet alleen in regionaal verband, maar ook naar landelijke projecten. <u>Meetbaar</u> Er wordt een onderzoek uitgevoerd in 2018. <u>Acceptabel</u> De raad heeft enkele keren gevraagd naar de mogelijkheden voor participatie in duurzame energieopwekking buiten de gemeente Dalfsen. <u>Realistisch</u> Naar verwachting zijn er meerdere projecten waarbij Dalfsen kan aansluiten. Wel moet overwogen worden of dit past in ons eigen duurzaamheidsbeleid. <u>Tijdgebonden</u> Het onderzoek wordt in 2018 uitgevoerd.
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	Overzicht van projecten buiten de gemeente Dalfsen waar Dalfsen mogelijk bij aan kan sluiten, aangevuld met inschatting van de geschiktheid/slagingskans.
Organisatie (projectstructuur)	Team Milieu is trekker van het onderzoek. In samenwerking met eenheid RO en externe partijen, zoals bijv. de provincie en regionale samenwerkingsverbanden met andere gemeenten.
Planning	Het onderzoek wordt in 2018 uitgevoerd.
Kosten, budget en dekking	Nog niet geraamd. Het onderzoek kan naar verwachting worden gefinancierd vanuit het nieuwe duurzaamheidsbudget.
Kwaliteit	De uitslag van het onderzoek kan de gemeenteraad input geven voor verdere standpuntbepaling m.b.t. dit onderwerp.
Risico's	Er moet overwogen worden of dit past in ons eigen duurzaamheidsbeleid. Wil de gemeente haar duurzaamheidsambities verwezenlijken door gebruik te maken van externe mogelijkheden buiten de gemeentegrenzen?
Informatie/communicatie/ voortgangsaafspraken	Er zullen contacten worden gelegd met externe actoren ter onderbouwing van het onderzoek.
Burgerparticipatie	nvt

Onderwerp 	Onderzoek geschikte energiemix
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team Milieu Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	Er wordt in Dalfsen niet alleen via zon en wind duurzame energie opgewekt. Ook uit biomassa halen we energie. Bodem-, rest- en aardwarmte kent binnen onze gemeente verschillende toepassingen. Mogelijk is waterkracht aanvullend een manier. Niet helder is wat de meest geschikte energiemix voor Dalfsen is.
Doelstelling (SMART)	<u>Specifiek</u> In 2019 doen we onderzoek naar de beste energiemix voor Dalfsen. Welke energiebronnen zijn er in de gemeente en wat past het beste bij onze ambities? <u>Meetbaar</u> Er wordt een onderzoek uitgevoerd in 2019. <u>Acceptabel</u> De raad heeft enkele keren gevraagd wat de beste energiemix voor Dalfsen is. <u>Realistisch</u> Er is uiteenlopende data beschikbaar. De uitkomsten van de onderzoeken naar wind en zon uit 2018 zijn onder meer onderlegger. Wel is de vraag of er een eenduidig antwoord gegeven kan worden op wat de beste energiemix is, omdat altijd keuzemogelijkheden open blijven. <u>Tijdgebonden</u> Het onderzoek wordt in 2019 uitgevoerd.
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	Onderzoek met resultaat van de meest geschikte energiemix voor de gemeente Dalfsen.
Organisatie (projectstructuur)	Team Milieu is trekker van het onderzoek. In samenwerking met eenheid RO en mogelijke externe partijen, zoals bijv. de provincie..
Planning	Het onderzoek wordt in 2019 uitgevoerd.
Kosten, budget en dekking	Nog niet geraamd. Het onderzoek kan naar verwachting worden gefinancierd vanuit het nieuwe duurzaamheidsbudget.
Kwaliteit	De uitslag van het onderzoek kan de gemeenteraad input geven voor verdere standpuntbepaling m.b.t. dit onderwerp.
Risico's	Het is de vraag of er een eenduidig antwoord gegeven kan worden op wat de beste energiemix is. Dit hangt namelijk van veel factoren af. Het onderzoek + de uitkomsten van de onderzoeken in 2018 moeten hier duidelijkheid in geven.
Informatie/communicatie/voortgangsaafspraken	Er zullen contacten worden gelegd met externe actoren ter onderbouwing van het onderzoek.
Burgerparticipatie	nvt

Onderwerp 	Regelgeving en draagvlak voor initiatieven voor het lokaal opwekken van duurzame energie
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team Milieu Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	Momenteel heeft Dalfsen in de structuurvisie gebieden aangegeven waar (grootschalige) duurzame energieproductie toegestaan is en waar niet. Als er concrete plannen zijn, worden die getoetst aan deze kaart en aan landelijk en provinciaal ruimtelijk beleid. Belangrijke eisen zijn goede landschappelijke inpassing, meervoudig gebruik en participatie. Voor zon zijn aanvullende Dalfser beleidsregels vastgesteld in 2017. De centrale vraag is of dit voor de andere energievormen voldoende is toegerust op de toekomst.
Doelstelling (SMART)	<u>Specifiek</u> Zonneparken, windmolens en biogasinstallaties hebben impact op onze omgeving, economie en samenleving. Het eerste deel van de opgave omvat het analyseren van de bestaande regels. Vervolgens onderzoeken we welke behoeften en wensen er in onze gemeente bestaan, waarna we beide onderdelen koppelen om inzichtelijk te krijgen waar aanvullend of gespecificeerd beleid gewenst is. <u>Meetbaar</u> Aantal initiatieven in ontwikkeling. Aangepaste en/of opgestelde regels. <u>Acceptabel</u> Er is op grotere schaal (zowel bij lokale initiatieven als de gemeenteraad) behoefte aan een beeld over duurzame energieopwekking in Dalfsen. Wat is er nodig en wat kan er allemaal? <u>Realistisch</u> Het is nu niet altijd helder wat waar mogelijk is en welke behoeften er zijn voor duurzame energieopwekking. Dit onderzoek kan daar juist helderheid in scheppen. Een voorafgaand plan van aanpak moet de mogelijke valkuilen in beeld brengen. <u>Tijdgebonden</u> Het onderzoek wordt in 2018 uitgevoerd
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analyse van huidige regelgeving 2. Inventarisatie van behoeften en wensen voor duurzame opwek. 3. Rapportage waarin 1 + 2 worden samengebracht, met aanbevelingen voor eventueel nieuw te ontwikkelen beleid.
Organisatie (projectstructuur)	Team Milieu – opstellen en (laten) uitvoeren van het onderzoek In samenwerking met eenheid RO en afdeling communicatie.
Planning	De analyse wordt in 2018 uitgevoerd. Daarna volgt het uitwerken in beleid.
Kosten, budget en dekking	Voor de uit te voeren onderzoeken is de raming € 15.000,-. Dit is meegenomen in de financiering van het nieuwe beleidsplan.
Kwaliteit	De uitslag van het onderzoek kan de gemeenteraad input geven voor verdere standpuntbepaling m.b.t. dit onderwerp.
Risico's	Een voorafgaand plan van aanpak moet de mogelijke valkuilen in beeld brengen.
Informatie/communicatie/ voortgangsaafspraken	Er zullen diverse actoren uit de samenleving bevroegd worden op hun wensen en behoeften. De uitslag van het onderzoek is wellicht ook interessant voor andere partijen, zoals de provincie.
Burgerparticipatie	Het onderzoek valt wellicht te combineren met de enquête onder de bevolking naar windenergie.

Onderwerp 	Lokale kracht – analyse netwerken en kennis
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team Milieu en Duurzaamheid Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	Dynamiek in het lokale- en regionale netwerk en het gebruik van uiteenlopende kanalen maakt dat het overzicht soms ontbreekt. Hierdoor ontstaat kennisdeling vaak op basis van toeval. Dit project is bedoeld om behoeften en bronnen veel gericht te koppelen. Dit kan zowel formeel als informeel zijn.
Doelstelling (SMART)	<u>Specifiek</u> Gemakkelijk toegankelijke manieren om vragen en antwoorden bij elkaar te brengen. Netwerken van de gemeenschap en van de gemeente zijn bron. <u>Meetbaar</u> Meetbaarheid kan uitgedrukt worden in aantallen succesvolle contacten. Valkuil is dat registreren belangrijker gaat worden dan de tevredenheid bij de gebruikers. <u>Acceptabel</u> De aangeboden kanalen moeten snel en drempelloos te gebruiken zijn. <u>Realistisch</u> Betere koppeling van behoeften en bronnen is mogelijk onder voorwaarde van de medewerking van lokale partijen, initiatievenmakelaars en andere actoren in de verschillende netwerken. <u>Tijdgebonden</u> Afhankelijk van betrokken partijen.
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	<ul style="list-style-type: none"> - Uitwerking van suggesties 18 juli 2017 over samenwerking - Een informatiekanaal (als een duurzaamheidswebsite of een initiatieven/participatiemakelaar), waar vragen en antwoorden bij elkaar worden gebracht. - Netwerkm meetings, actief relatiebeheer
Organisatie (projectstructuur)	Team Milieu en Duurzaamheid en Duurzame Dorpen, in samenwerking met actoren uit de verschillende netwerken.
Planning	Afhankelijk van betrokken partijen
Kosten, budget en dekking	€ 5000,- per jaar beschikbaar, combinatie met onderzoeken organisatievorm
Kwaliteit	Snel en drempelloos toegankelijk Iedere partij is verantwoordelijk voor het aanleveren van relevante informatie over de netwerken. De gemeente is verantwoordelijk voor het opzetten van 'ontmoetingskanalen' en het organiseren/faciliteren van netwerkbijeenkomsten.
Risico's	Actueel houden van de netwerken en de communicatiekanalen krijgt onder werkdruk snel te weinig structurele aandacht.
Informatie/communicatie/ Voortgangsaafspraken	<ul style="list-style-type: none"> - In kaart brengen van de verschillende netwerken van alle partijen door gemeente - Ontwikkelen van een manier om vraag en aanbod te koppelen gezamenlijk - Bijhouden van resultaten
Burgerparticipatie	In de vorm van afstemming met lokale partijen.

--	--

Onderwerp 	Lokale kracht – ontsluiten subsidie, innovatie en samenwerking
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team Milieu en Duurzaamheid Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	Het delen van informatie over regionale en landelijke subsidies, innovaties bij bedrijven, onderwijsinstellingen en brancheorganisaties gebeurt nog vaak op basis van toeval. Het rendement van de inspanningen op duurzaamheidsgebied wordt hoger als dit meer gekanaliseerd verloopt, zodat vaker gerichte koppelingen ontstaan.
Doelstelling (SMART)	<u>Specifiek</u> Gebruik maken van ontwikkelingen en kansen uit een breder veld wordt makkelijker. <u>Meetbaar</u> Bekendheid van partijen met kansen en innovaties is te organiseren via incidentele vraaggesprekken. <u>Acceptabel</u> Voor alle partijen is winst te halen als een groter netwerk beschikbaar wordt. <u>Realistisch</u> Openheid van partijen en de wil om breder te denken en te delen is aanwezig. Vanuit de gemeente is het nodig meer naar buiten te gaan (denk aan beursbezoek, contacten onderwijsinstellingen, bedrijven, actief relatiebeheer/netwerken). <u>Tijdgebonden</u> Combinatie met de aanbevelingen uit hoofdstuk 2 Uitvoeringsprogramma
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	<ul style="list-style-type: none"> - Combinatie met de aanbevelingen uit hoofdstuk 2 Uitvoeringsprogramma - Integreeren in de uit te werken 'Nieuwsbrief/duurzaamheidsinventaris/kaart' uit paragraaf 2.2.3 'Duurzame dorpen en lokale samenwerking gemeente'. - Een handig overzicht voor de betreffende partij. Waar zit de kans, wat moet een partij daarvoor doen, wie moet ermee instemmen, wat is daarvoor nodig? Meer dan een link naar een website.
Organisatie (projectstructuur)	Team Milieu en Duurzaamheid met lokale en regionale partijen.
Planning	Groeimodel vanaf 2018
Kosten, budget en dekking	Jaarlijks € 5000,-.
Kwaliteit	Bruikbare, makkelijk te hanteren informatie.
Risico's	Als wijzigingen in het netwerk (ongemerkt) tot hiaten leiden, bijvoorbeeld doordat personen vertrekken.
Informatie/communicatie/voortgangsafspraken	Uit te werken, zie de paragraaf 'Duurzame dorpen en lokale samenwerking gemeente'.
Burgerparticipatie	Via de duurzame dorpen en op projectniveau waar nodig breder.

Onderwerp 	Lokale kracht – jaarlijks projectbudget voor lokale initiatieven
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team Milieu en Duurzaamheid Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	<p>Om de duurzaamheidsdoelen binnen de gemeente Dalfsen te kunnen halen zijn veel projecten en acties nodig. De gemeente opereert samen met de Duurzame Dorpen in hetzelfde duurzaamheidsveld, ieder vanuit de eigen kracht. De Duurzame Dorpen kunnen die eigen kracht het best omzetten in resultaten als ze ook zelf over het benodigde projectbudget kunnen beschikken. Dat krijgen ze jaarlijks van de gemeente. Binnen dit uitvoeringsplan is dit project het sterkste voorbeeld van de nieuwe faciliterende rol van de overheid.</p>
Doelstelling (SMART)	<p>Specifiek De Duurzame Dorpen besluiten zelf hoe en wanneer ze budget inzetten voor de projecten uit hun jaarplannen.</p> <p>Meetbaar Via een jaarplan en een jaarverslag van elk dorp.</p> <p>Acceptabel Deze vorm is acceptabel als aan enkele voorwaarden wordt voldaan. De projecten mogen geen commercieel karakter hebben en zijn bestemd voor de Dalfser gemeenschap. Educatie en kennisdeling is onderdeel. De projecten moeten de gemeentelijke duurzaamheidsdoelen ondersteunen en zijn onderling op elkaar afgestemd.</p> <p>Realistisch In het beleidsplan Duurzaamheid is het projectbudget vastgelegd als uit te werken onderdeel. Het team Milieu en Duurzaamheid kan daarom inderdaad budget verstrekken. De dorpen hebben gevraagd om deze vorm en kunnen er uitvoering aan geven.</p> <p>Tijdgebonden Vanaf 2018</p>
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarwerkplan en jaarverslag van elk dorp • Toelichting over milieurendement en kostenspecificatie en bijdrage aan de doelstellingen uit het Beleidsplan Duurzaamheid 2018 - 2025
Organisatie (projectstructuur)	Duurzame Dorpen (uitvoering) en gemeente (faciliteren).
Planning	Vanaf 2018 wordt deze vorm van samenwerking als pilot opgepakt.
Kosten, budget en dekking	Eind 2017 besluit de gemeenteraad over de hoogte van het projectbudget. In de raming van het Beleidsplan Duurzaamheid is € 20.000,- jaarlijks per Duurzaam Dorp uitgangspunt.
Kwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> - Inhoudelijk niveau: Bijdragend aan de duurzaamheidsdoelstellingen uit het Beleidsplan Duurzaamheid - Organisationsniveau: Overheid in de faciliterende rol.
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> - Wijzigingen in het projectbudget bij bestuurlijke vaststelling door bezuinigingsopgaven - Projecten gaan niet door of leveren onvoldoende bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen
Informatie/communicatie/voortgangspraken	Jaarwerkplan en jaarverslag per dorp.

Burgerparticipatie	Via Duurzame Dorpen
---------------------------	---------------------

Onderwerp 	Uitwerken duurzaamheidsfonds en/of garantiekader, revolverend en bijdragend aan ambitie duurzaamheidsbeleid gemeente
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team Milieu Wethouder Agricola / Van Leeuwen
Aanleiding/probleem	Een duurzaamheidsfonds en en/of duurzaamheidsgaranties zijn bedoeld voor projecten en innovaties die een grote bijdrage kunnen leveren aan het halen van de gemeentelijke doelstellingen. Ondernemers en coöperaties uit de gemeente Dalfsen kunnen hiervan gebruik maken. Deze middelen kunnen helpen om initiatieven op weg te helpen.
Doelstelling (SMART)	<p>Specifiek Er wordt een duurzaamheidsfonds opgezet en/of een garantiekader, waarop duurzame initiatieven een beroep kunnen doen.</p> <p>Meetbaar In 2018 is duidelijk of er een fonds of andere regeling komt. Indien ja, dan is periodiek te herleiden wat de stand van zaken van het fonds is.</p> <p>Acceptabel Het fonds en/of garantiekader moet helder zijn qua voorwaarden, zodat initiatieven weten of een aanvraag zinvol is.</p> <p>Realistisch Het instellen van een fonds of garantiekader is de afgelopen jaren meerdere malen genoemd, zowel door de raad als duurzame dorpen. Er is terdege behoefte aan.</p> <p>Tijdgebonden In 2018 ontvangt de raad een voorstel voor een duurzaamheidsfonds en/of garantiekader.</p>
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	Duurzaamheidsfonds en/of garantieregeling Periodieke overzichten van stand fonds
Organisatie (projectstructuur)	Team Milieu – coördinatie en contacten met duurzame dorpen Financieel beleid – invulling van het fonds Mogelijk een externe fondsbeheerder.
Planning	In 2018 ontvangt de raad een voorstel voor een duurzaamheidsfonds en/of garantiekader.
Kosten, budget en dekking	Voor het instellen van een duurzaamheidsfonds of garantieregelingen zijn nog geen benodigde middelen bekend. Deze zijn als P.M. in de begroting opgenomen en worden separaat aan de raad voorgelegd.
Kwaliteit	Een fonds of garantieregeling is succesvol als veel aanvragers hun weg er naartoe weten en als de middelen worden gebruikt voor duurzame initiatieven.
Risico's	Een fonds brengt vaak beperkende voorwaarden met zich mee. Het kan daarmee voorkomen dat bepaalde initiatieven niet binnen het fonds passen. Een goede voorbereiding kan dit voorkomen.
Informatie/communicatie/ Voortgangafspraken	Als de regelingen gereed zijn, zal hier volop over gecommuniceerd worden zodat initiatieven er bekend mee zijn.
Burgerparticipatie	De duurzame dorpen kunnen meedenken over de invulling van een duurzaamheidsfonds.

Onderwerp 	Afvalbeleid
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team Milieu Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	Wereldwijd ontstaan tekorten aan grondstoffen. Daarnaast is de winning kostbaar en destructief. Ons afval bestaat voornamelijk uit grondstoffen. De gemeente is verantwoordelijk voor de inzameling en verwerking van haar eigen en huishoudelijk afval. Duurzame aankoop en gebruik van producten samen met maximaal scheiding van afval en hergebruik van grondstoffen is goed voor het milieu en portemonnee.
Doelstelling (SMART)	<u>Specifiek</u> De aanpak 'Omgekeerd Inzamelen' past goed bij onze gemeente en is in 2012 stapsgewijs ingevoerd. Inwoners worden hierbij maximaal gestimuleerd en gefaciliteerd om duurzame producten te komen en afval thuis te scheiden. Dezelfde aanpak is ingevoerd in de gemeentelijke organisatie. <u>Meetbaar</u> ROVA registreert alle hoeveelheden en maakt jaarlijks een grondstoffenrapport met hierin onder andere het recyclingpercentage. De gemeentelijk afvalcijfers worden door bijgehouden via de facturen van de inzamelaar. <u>Acceptabel</u> Uit de continue klachtenmonitoring en het tweejaarlijks tevredenheidsonderzoek blijkt dat inwoners tevreden zijn over de aanpak. <u>Realistisch</u> De aanpak is in 2012 en 2013 getest en het recyclingpercentage is haalbaar. Elders in Nederland zijn vergelijkbare resultaat gehaald. In 2016 lag het percentage op 85%. Een aantal extra maatregelen worden de komende jaren ingevoerd (zoals luerrecycling). <u>Tijdgebonden</u> Volgens beleidsplan Afval
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	90% van het huishoudelijk en gemeentelijk afval wordt in 2020 gerecycled.
Organisatie (projectstructuur)	Team Milieu – coördinatie en voorlichting ROVA – sparringpartner en uitvoering afvalinzameling en verwerking huishoudelijk afval. Servicedesk - sparringpartner en uitvoering afvalinzameling en verwerking huishoudelijk afval.
Planning	'Omgekeerd Inzamelen' is ingevoerd en wordt continu verbeterd.
Kosten, budget en dekking	Het afvalbeleid is kostenneutraal. De logistieke en verwerkingskosten worden gedekt door de afvalstoffenheffing en de grondstoffenvergoedingen. De gemeentelijke afvalkosten maken onderdeel uit van de huisvestingskosten.
Kwaliteit	Voor een goede recycling moeten inwoners en gemeentemedewerkers het afval op de juiste manier scheiden. De kwaliteit van de verschillende afvalstromen worden continu gemonitord. Indien nodig wordt extra voorlichting gegeven of maatregelen doorgevoerd.
Risico's	Onderdeel van de aanpak is het opwerpen van drempels voor restafval (betalen per lediging, geen huis-aan-huis-inzameling). Als de drempels te hoog worden kan dit ervoor zorgen dat restafval tussen de grondstoffen beland of worden gedumpt. Voor enkele grondstoffen zijn nog geen kostendekkende hergebruiksmogelijkheden. Niet zeker is of het bedrijfsleven het tekort

	blijft betalen (lagere grondstoffenvergoedingen).
Informatie/communicatie/ Voortgangsafspraken	Samen met ROVA wordt continu voorlichting gegeven over afvalscheiding en hergebruik.
Burgerparticipatie	Per extra maatregelen worden de stakeholders geïnventariseerd en geraadpleegd. Bijvoorbeeld de kinderdagverblijven bij een eventuele luierreycling.

Onderwerp 	Overzicht afvalstromen per bedrijfsterrein
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team Milieu Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	In een circulaire economie zijn productie, gebruik en recycling met elkaar verbonden. Ook is het afval van het ene bedrijf soms de grondstof voor het andere bedrijf. Hier handiger mee omgaan levert naast milieuvoordeel kostenbesparing en groei van de lokale werkgelegenheid. Industriekringen zijn hier al mee bezig.
Doelstelling (SMART)	<p><u>Specifiek</u> Goed voorbeeld doet goed volgen. Een aantal goedlopende circulaire initiatieven uitlichten en delen, bijvoorbeeld door bedrijfsbezoeken, mailings en informatiebijeenkomsten, inspireert anderen. Daarnaast willen we naar een overzicht per bedrijfsterrein, met locatie en hoeveelheid van de verschillende afvalsoorten en waar deze materialen lokaal kunnen worden hergebruikt. Vervolgens worden de ondernemers verleid om te experimenteren en samenwerkingsverbanden aan te gaan.</p> <p><u>Meetbaar</u> De inspanningen meten we af aan aantallen inspiratievoorbeelden/evenementen per jaar. Ook de gerealiseerde overzichten van afvalstromen per bedrijfsterrein, de koppeling van stromen inclusief rendement tellen we jaarlijks.</p> <p><u>Acceptabel</u> Er zijn al enkele ondernemers die zich met dit onderwerp bezighouden, er is daarmee al enig draagvlak.</p> <p><u>Realistisch</u> Echt circulair ondernemen staat nog in de kinderschoenen en wordt daarmee een hele uitdaging.</p> <p><u>Tijdgebonden</u> De werkzaamheden hebben een continu karakter. Gestart wordt in 2018. In overleg met de ondernemers- en middenstandsverenigingen worden de afvalstromenplannen opgepakt en ingepland. Dit zal in de jaren erop een doorloop hebben.</p>
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	<ul style="list-style-type: none"> - Overzicht per bedrijfsterrein, met locatie en hoeveelheid van de verschillende afvalsoorten en waar deze materialen lokaal kunnen worden hergebruikt - Analyse afvalstromen en mogelijkheden voor lokale samenwerking tussen bedrijven onderling, inclusief middenstand - Overzicht van de koplopers en goede voorbeelden
Organisatie (projectstructuur)	Team Milieu is trekker. De belangrijkste partners zijn de ondernemers in de gemeente Dalfsen. Zij worden individueel benaderd, of via bestaande samenwerkingsverbanden. Voor het opstellen van de afvalstromenplannen wordt mogelijk expertise ingehuurd.
Planning	De werkzaamheden hebben een continu karakter. Gestart wordt in 2018. In overleg met de ondernemers- en middenstandsverenigingen worden de afvalstromenplannen opgepakt en ingepland.
Kosten, budget en dekking	Vanuit klimaat en duurzaamheid (nieuwe beleidsplan). De jaarlijkse kosten worden geschat op € 15.000 aan begeleidingsuren,

	onderzoekskosten en communicatiematerialen.
Kwaliteit	Helder inzicht in de afvalstromen op bedrijfsterreinen. Ondernemers werken daarna toe naar circulaire stromen.
Risico's	Er zijn data nodig van het bedrijfsleven. Het kan mogelijk gevoelige informatie zijn en de vraag is of alle data verzameld kunnen worden.
Informatie/communicatie/ voortgangsaafspraken	Jaarlijks wordt de voortgang in kaart gebracht. Hierover wordt breed gecommuniceerd met de ondernemers(verenigingen).
Burgerparticipatie	n.v.t., behalve afstemming met de ondernemers- en middenstandsverenigingen.

Onderwerp 	Uitvoering plan van aanpak asbest
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team Milieu Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	Er komt een asbestdakenverbod in 2024. Dit wordt voor Dalfsen een grote opgave, omdat er vooral in het buitengebied een grote hoeveelheid asbestdaken aanwezig is. Als start daarvoor heeft de raad in februari 2017 een plan van aanpak asbest vastgesteld.
Doelstelling (SMART)	<p><u>Specifiek</u> Het doel is om Dalfsen in 2024 zoveel mogelijk asbestvrij te hebben. De gemeente zal zich vooral inzetten op bewustwording en communicatie. Hiervoor worden meerdere informatiebijeenkomsten georganiseerd voor de verschillende te onderscheiden doelgroepen. De intentie is om in de eerste helft van 2018 een provinciebreed beeld te hebben van alle asbestdaken, waarbij dit overzicht jaarlijks geactualiseerd kan worden.</p> <p><u>Meetbaar</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Meerdere informatiebijeenkomsten voor verschillende doelgroepen van dakeigenaren - Jaarlijkse afname van het aantal asbestdaken <p><u>Acceptabel</u> De urgentie van asbestsanering wordt steeds breder gevoeld en door de gemeenteraad ondersteund.</p> <p><u>Realistisch</u> Een asbestvrij Dalfsen in 2024 is een enorme opgave, waarbij alle zeilen moeten worden bijgezet om dit te halen. Hoe meer daken worden gesaneerd, hoe minder kosten er na 2024 nodig zijn voor handhaving.</p> <p><u>Tijdgebonden</u> De werkzaamheden hebben een continu karakter. In 2017 is reeds gestart met uitvoering van het plan van aanpak asbest. Na de zomer wordt hier gevolg aan gegeven via informatiebijeenkomsten.</p>
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	<ul style="list-style-type: none"> - Jaarlijks overzicht van de hoeveelheid asbestdaken in de gemeente en het aantal gesaneerde objecten. - Meerdere gehouden informatiebijeenkomsten
Organisatie (projectstructuur)	Team Milieu is trekker. Daarnaast wordt samengewerkt met de Omgevingsdienst (toezicht/handhaving asbest) en in het bijzonder ook met de provincie Overijssel. Verder zijn er contacten in ontwikkeling voor samenwerking met lokale marktpartijen.
Planning	De werkzaamheden hebben een continu karakter. In 2017 is reeds gestart met uitvoering van het plan van aanpak asbest. Na de zomer wordt hier gevolg aan gegeven via informatiebijeenkomsten. Tot aan 2024 zullen diverse vervolgcacties volgen.
Kosten, budget en dekking	In dit beleidsplan nemen we € 15.000,- op voor het uitwerken van het idee voor een asbestcoach/duurzaamheidscoach. Voor eventuele overige kosten voor de aanpak van de asbestproblematiek volgt - vanuit het plan van aanpak asbest - een aparte kredietaanvraag.
Kwaliteit	Er moet een eenduidige en heldere communicatie zijn naar de diverse pandeigenaren. Rolduidelijkheid tussen overheid,

	marktpartijen en pandeigenaren is van belang.
Risico's	<ul style="list-style-type: none">- Recente gesprekken hebben opgeleverd dat de inzet van een (gemeentelijke) asbestcoach waarschijnlijk geen goed middel is. We beraden ons op goede alternatieven.- Vanuit de samenleving worden nog wel eens vragen gesteld bij de noodzaak van een asbestverbod. Daarmee is de vraag of iedereen hiervan overtuigd kan worden.
Informatie/communicatie/voortgangsaafspraken	Dé grote rol voor de gemeente in dit dossier is het op gang brengen van bewustwording van het asbestdakenverbod en zorgen voor een goede informatievoorziening naar pandeigenaren.
Burgerparticipatie	-

Onderwerp	Communicatieplan
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team Milieu en Duurzaamheid Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	Duurzaamheidsprojecten blijven te vaak onzichtbaar, waardoor een vliegwieleffect uit blijft. Het beter zichtbaar maken van projecten en resultaten en daarover met elkaar communiceren stimuleert, maakt leren van elkaar mogelijk en draagt bij aan een steeds breder gedragen urgentiebesef. Duurzaamheidseducatie op de scholen in de gemeente pakt de gemeente samen met de Duurzame Dorpen op.
Doelstelling (SMART)	<u>Specifiek</u> Het actief informeren en activeren van de doelgroepen in Dalfsen (en daarbuiten) over de doelstellingen, projecten en resultaten van het Dalfser duurzaamheidsbeleid. <u>Meetbaar</u> Uitvoer van de acties uit het communicatieplan van het Beleidsplan Duurzaamheid. <u>Acceptabel</u> Past bij de rol van de gemeente. <u>Realistisch</u> In het Beleidsplan Duurzaamheid is het communicatieplan en het benodigde budget georganiseerd. <u>Tijdgebonden</u> Uitvoering communicatieplan jaarlijks vanaf 2018
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	<ul style="list-style-type: none"> • Bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties hebben inzicht in de mogelijkheden die Duurzaam Dalfsen hen biedt • Zij worden geactiveerd om zelf te acteren op het gebied van duurzaamheid • Duurzaam Dalfsen profileert zich als duurzame koploper in Overijssel en daarbuiten • Duurzaamheidseducatieprojecten op scholen samen met de Duurzame Dorpen <p>De uit te werken duurzaamheidsinventaris/kaart/nieuwsbrief uit de paragraaf 'Duurzame samenwerking' kan een middel zijn dat meerdere resultaten combineert.</p>
Organisatie (projectstructuur)	Team Milieu en Duurzaamheid, team Communicatie en de Duurzame Dorpen/scholen
Planning	Vanaf 2018 doorlopend
Kosten, budget en dekking	Jaarlijks € 7.500,-
Kwaliteit	Tijdig, correct en transparant. Informatie moet betrouwbaar zijn (Communicatieplan).
Risico's	Onvoldoende tijd, waardoor gedeelde informatie niet actueel blijft, of te laat of helemaal niet gecommuniceerd wordt.
Informatie/communicatie/voortgangsaafspraken	Volgens communicatieplan
Burgerparticipatie	Volgens communicatieplan

Onderwerp	Regionale samenwerking
Naam projectleider Naam opdrachtgever Naam portefeuillehouder	Team Milieu en Duurzaamheid Wethouder Agricola
Aanleiding/probleem	Duurzaamheid zit als thema in de lift. Dat blijkt onder andere uit een steeds ruimer wordende keuze aan initiatieven en overleggroepen in de regio. Team Milieu en Duurzaamheid wil alle ontwikkelingen volgen en er op efficiënte wijze de kansen voor Dalfsen uit filteren. In de herijkingsfase (eind 2017) van bestaande overlegvormen op provinciaal niveau en met de Energieregio Noordwest Overijssel is die efficiëntie een belangrijk ingrediënt van de Dalfser insteek.
Doelstelling (SMART)	<u>Specifiek</u> Team Milieu en Duurzaamheid volgt alle ontwikkelingen in de regio, filtert er de kansen voor Dalfsen uit en bewaakt daarbij de balans tussen 'halen en brengen' in samenwerkingsvormen. <u>Meetbaar</u> Op projectniveau/thema. <u>Acceptabel</u> Samenwerking moet bijdragen aan de Dalfser duurzaamheidsdoelstellingen. Bundeling van regionale overlegvormen waar mogelijk. De provincie en de regio Zwolle werken momenteel aan een werkbare overlegstructuur. Hier sluit Dalfsen bij aan. Ook de samenwerking met Staphorst, Steenwijkerland en Zwartewaterland op het gebied van duurzame energie (Energieregio) is toe aan nieuwe afspraken. Het huidige samenwerkingsconvenant, dat gebaseerd is op de oude Meerjarenprogramma's Duurzaamheid van Dalfsen, loopt af in 2018. <u>Realistisch</u> Omdat regionaal overleg in beweging is, is de tijd gunstig voor een bij het nieuwe duurzaamheidsbeleid passende invulling van de samenwerking. <u>Tijdgebonden</u> Onderdeel van het traject van regionale samenwerking
Resultaat (deelproducten & eindresultaat)	<ul style="list-style-type: none"> - Voortzetting deelname Adviesraad Overijsselse Aanpak, VNG-overlegstructuur, Energie West Overijssel, regio Zwolle en overig regionaal overleg in afwachting van de nieuwe overlegstructuur NEO provincie. - Input vanuit het nieuwe duurzaamheidsbeleid in de afspraken in geval van voortzetting van de samenwerking met Staphorst, Zwartewaterland en Steenwijkerland na 2017. -
Organisatie (projectstructuur)	Team Milieu en Duurzaamheid, provincie (NEO), regio Zwolle, Nieuwe Energie Noordwest Overijssel
Planning	Vanaf 2018
Kosten, budget en dekking	€ 8000,- voor voortzetting Nieuwe Energie Noordwest Overijssel (gebaseerd op samenwerkingsvorm met gedeelde projectverantwoordelijkheid van afgelopen jaren).
Kwaliteit	Samenwerking moet Dalfsen merkbaar verder helpen bij het realiseren van de duurzaamheidsdoelstellingen uit het Beleidsplan Duurzaamheid.
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> - Te veel verspreid georganiseerd, waardoor tijd en inzet in regionale overleggen veel groter is dan de opbrengst voor Dalfsen. - Taakverdeling binnen overlegvormen onevenredig zwaar leunend op Dalfsen en/of niet rechtstreeks bijdragend aan Dalfser duurzaamheidsdoelen.
Informatie/communicatie/	Input volgens hier beschreven insteek bij de te voeren

voortgangsaafspraken	gesprekken over de herijking/voortzetting van bestaande regionale duurzaamheidsoverleggen.
Burgerparticipatie	n.v.t.